

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA ANGLISTIKY A AMERIKANISTIKY

**SROVNÁVACÍ ANALÝZA DVOU PŘEKLADOVÝCH
VERZÍ DÍLA *THE PICTURE OF DORIAN GRAY* OD
OSCARA WILDA Z LET 1915 A 2020 SE ZAMĚŘENÍM
NA LEXIKÁLNÍ ROVINU**

Bakalářská práce

Autor: Karolína Solařová

Vedoucí práce: Mgr. Jitka Zehnalová, Dr.

Olomouc 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Srovnávací analýza dvou překladových verzí díla The Picture of Dorian Gray od Oscara Wilda z let 1915 a 2020 se zaměřením na lexikální rovinu* vypracovala samostatně a uvedla úplný seznam citované a použité literatury.

V Olomouci dne 14. 4. 2024

Podpis:

Poděkování

Děkuji vedoucí mé práce Mgr. Jitce Zehnalové, Dr. za skvělé vedení, její ochotu, cenné rady a čas, který mi při zpracování této práce věnovala.

Anotace

Jméno a příjmení: Karolína Solařová
Katedra: Katedra anglistiky a amerikanistiky
Vedoucí práce: Mgr. Jitka Zehnalová, Dr.
Rok obhajoby: 2024

Název práce: Srovnávací analýza dvou překladových verzí díla *The Picture of Dorian Gray* od Oscara Wilda z let 1915 a 2020 se zaměřením na lexikální rovinu

Název práce v angličtině: A Comparative Analysis of Two Translations of *The Picture of Dorian Gray* by Oscar Wilde from 1915 and 2020 with a Special Focus on the Lexical Level

Přílohy vázané v práci: 4
Počet stran: 74
Počet znaků: 112 524
Jazyk práce: Čeština

Abstrakt v jazyce práce:

Tato bakalářská práce se zabývá srovnáním dvou českých překladů románu Oscara Wilda *The Picture of Dorian Gray* z let 1915 a 2020 se zaměřením na lexikální rovinu. Pozornost je přesněji věnována překladu jmen, anglicismům a zastaralým jazykovým prostředkům. Teoretická část práce nejdříve představuje Oscara Wilda a kontroverze vzniku tohoto románu a také jednotlivé překladaře. Dále se práce zaměřuje na dobové normy překladu, zastarávání překladů a na problematiku odlišných verzí originálního díla a na to, jakým způsobem to ovlivnilo české překladové verze. V praktické části jsou provedeny jednotlivé analýzy.

Klíčová slova v jazyce práce:

Srovnávací analýza, lexikální rovina, překlad, literární překlad, Oscar Wilde, Obraz Dorian Graye

Seznam zkratek

VT	výchozí text
verze 1	první verze <i>The Picture of Dorian Gray</i> z roku 1890
verze 2	druhá, revidovaná verze <i>The Picture of Dorian Gray</i> z roku 1891
PV	překladové verze
PV1	překladová verze 1 od Dr. Bořivoje Prusíka z roku 1915
PV2	překladová verze 2 od Petra Eliáše z roku 2020
ASSČ	Akademický slovník současné češtiny
CNB	Česká národní bibliografie, Databáze Národní knihovny ČR
ČNK	Český národní korpus
IJP	Internetová jazyková příručka
NESČ	Nový encyklopedický slovník češtiny
SCK	Slovník českých knihovníků, Databáze Národní knihovny ČR
SSJČ	Slovník spisovného jazyka českého

Obsah

Úvod.....	9
1 Obraz Doriana Graye a jeho autor.....	11
1.1 <i>Oscar Wilde, jeho život a dílo</i>	11
1.2 <i>Obraz Doriana Graye</i>	12
1.2.1 Rozdíly mezi první a revidovanou verzí	13
1.3 <i>Význam Oscara Wilda pro dnešní společnost</i>	14
2 Překlady <i>Obrazu Doriana Graye</i> a jejich překladatelé	15
2.1 <i>Překladová verze 1</i>	15
2.1.1 Bořivoj Prusík	15
2.1.2 Struktura PV1	16
2.1.3 Vydání PV1	17
2.2 <i>Překladová verze 2</i>	17
2.2.1 Petr Eliáš	17
2.2.2 Struktura PV2.....	18
3 Problematika PV1 a odlišné VT.....	19
4 Základní překladatelské postupy.....	23
5 České překladatelské přístupy a zastarávání překladu.....	25
5.1 <i>České překladatelské přístupy 19. století a začátku 20. století</i>	25
5.2 <i>Překladatelská metoda 21. století</i>	30
5.3 <i>Zastarávání překladů</i>	31
6 Cíle a metodologie práce.....	33
6.1 <i>Vymezení kritérií pro analýzy</i>	34
6.1.1 Analýza č. 1 – Převod jmen	34
6.1.2 Analýza č. 2 – Anglicismy a cizí jazykové prvky.....	35
6.1.3 Analýza č. 3 – Výskyt zastaralých jazykových prostředků v PV2.....	36
7 Analýzy.....	38
7.1 <i>Analýza č. 1 – Převod jmen</i>	38
7.1.1 Překlad oslovení.....	38

7.1.2	Substituce jmen, přechylování příjmení.....	40
7.1.3	Nedostatky při překladu jmen.....	42
7.1.4	Nekonzistentnost.....	44
7.1.5	Shrnutí analýzy č. 1.....	45
7.2	<i>Analýza č. 2 – Anglicismy a cizí jazykové prvky</i>	46
7.2.1	Shrnutí analýzy č. 2.....	50
7.3	<i>Analýza č. 3 – Výskyt zastaralých jazykových prostředků v PV2</i>	51
7.3.1	Srovnání zastaralých jazykových prostředků v PV2 s PV1.....	51
7.3.2	Shrnutí analýzy č. 3.....	54
7.4	<i>Celkové vyhodnocení obou překladových verzí</i>	55
7.4.1	PV1.....	55
7.4.2	PV2.....	55
8	Závěr	56
9	Resumé	58
10	Seznam použité literatury	59
10.1	<i>Primární literatura</i>	59
10.2	<i>Sekundární literatura</i>	59
10.2.1	Odkazy na slovníky a databáze.....	63
11	Přílohy	64
11.1	<i>Příloha č. 1 – převod jmen</i>	64
11.2	<i>Příloha č. 2 – anglicismy a cizí jazykové prvky</i>	66
11.3	<i>Příloha č. 3 – zastaralé jazykové prostředky</i>	70
11.4	<i>Příloha č. 4 – srovnání VT1 a TV2</i>	73

Seznam tabulek a grafů

Tabulky:

Tabulka 1 – první vydání českých překladů Obrazu Dorian Graye	15
Tabulka 2 – srovnání obsahu PV1 a PV2.....	20
Tabulka 3 – překlady oslovení	39
Tabulka 4 – substituce českými jmény	40
Tabulka 5 – přechylování příjmení	41
Tabulka 6 – chyby v překladu jmen	42
Tabulka 7 – nekonzistentní překlady jmen	44
Tabulka 8 – anglicismy a cizí jazykové prvky	46
Tabulka 9 – zastaralé jazykové prostředky v PV2	52

Grafy:

Graf 1– shrnutí analýzy č. 1	9
Graf 2 – 100% shoda v překladech mezi PV1 a PV2.....	45
Graf 3 – druhy pravopisných změn a jejich výskyt.....	50
Graf 4 – zachování anglicismů.....	51
Graf 5 – rozdělení zastaralých jazykových prostředků v PV2 a jejich výskyt.....	51
Graf 6 – shoda v překladech mezi PV1 a PV2.....	54
Graf 7 – frekvence zastaralých jazykových prvků v PV2	54

Úvod

Když v roce 1890 Oscar Wilde publikoval v měsíčníku *Lippincott's Monthly Magazine* svůj román *Obraz Doriana Graye*, vyvolalo to v tehdejší společnosti velký skandál a novináři a knihkupci se rozhodli číslo měsíčníku z regálů raději stáhnout. Ačkoli byla již z této verze románu vyňata slova, která by mohla soudobé viktoriánské čtenáře pohoršovat, dostalo se Wildovi i tak velké kritiky a dílo byl nucen přepracovat (Lawler, 1972). Wildova reputace byla podle Aduta (2005, s. 227–229) vydáním románu pošramocena, nicméně spolu s manželkou se stále pohybovali ve vyšších kruzích. O rok později vyšla druhá verze *Obrazu Doriana Graye*, která, jak píše Lawler (1972, s. 127), byla rozšířena na dvacet kapitol a obsahovala méně pasáží nejen homosexuální, ale i heterosexuální povahy. Když byl Wilde o čtyři roky později souzen za nemravnost, i když opravdovým důvodem byla homosexualita, byly pro jeho usvědčení použity právě i úryvky z tohoto díla (Adut, 2005).

Obraz Doriana Graye je románem zabývajícím se otázkou morálky a svědomí a v dnešní době patří mezi literární klasiky. Kniha je svým tématem i po více než 130 letech od vydání stále aktuální, jelikož společnost se v dnešní době, stejně jako Dorian, snaží vytvářet svůj bezchybný, nereálný obraz na sociálních sítích. To, že je *Obraz Doriana Graye* mezi českými čtenáři populárním dílem, dokazuje i množství překladů a vydání. Do češtiny jej poprvé přeložili v roce 1905 Antonín Tille a Jaromír Borecký a od té doby vzniklo dalších sedm překladových verzí.

Protože i mě *Obraz Doriana Graye* svým příběhem nadchnul, bude cílem této bakalářské práce zjistit, jaké rozdíly se objevují mezi dvěma českými překlady, jejichž vznik dělí více než stoletý časový odstup. Levý (1998, s. 78) totiž upozorňuje na to, že „překlad obvykle rychleji jazykově zastarává než dílo původní“. Jelikož se mi nepodařilo sehnat vydání nejstaršího překladu od pana Tille, bude první zkoumanou překladovou verzí druhý nejstarší překlad od Dr. Bořivoje Prusíka, který byl vydán v roce 1915 nákladem Akademického knihkupectví v Praze. Upřednostňuji totiž to, že knihu mohu mít v tištěné podobě ve svém vlastnictví a mohu s ní pracovat, kdykoliv se mi zachce. Druhá porovnávaná verze od překladatele Petra Eliáše byla vydána nakladatelstvím Cooboo v roce 2020 a jedná se o dosud nejnovější překlad tohoto románu.

Tato práce vychází z hypotézy Jiřího Levého, že slovanské jazyky se vyvíjí poměrně rychle, a tak i překlady rychle zastarávají (1998, s. 104). Dá se předpokládat, že mezi těmito dvěma českými překlady bude velký rozdíl. Vzhledem k rozsahu materiálů bude srovnávací analýza zaměřena na rovinu lexikální. Pozornost bude soustředěna na anglicismy, oslovení

a vlastní jména, protože během čtení Prusíkova překladu mě zaujalo, jakým způsobem byla přeložena jména určitých postav a jejich tituly. Eliáš při překladu těchto jevů z lexikologické oblasti často postupoval jinak, což poskytne této práci zajímavý námět pro porovnání. Dále se budu věnovat záměrnému použití zastaralých výrazů v novější překladové verzi. V souvislosti s určeným cílem práce byly stanoveny následující výzkumné otázky:

1. *Jaké jsou rozdíly v přístupu k převodu jmen? Do jaké míry se zde projevuje stará překladová norma a jaká je ta současná?*
2. *Jak je v PV1 nakládáno s anglicismy a k jakým pravopisným změnám u těchto slov ve srovnání s PV2 došlo?*
3. *Do jaké míry jsou v novém překladu využity zastaralé jazykové prostředky? Které to jsou a jak jsou frekventované?*

V prvních kapitolách této práce je nejdříve představeno samotné dílo, jeho autor, pozadí vzniku *Obrazu Doriana Graye* a oba překladatelé. Dále jsou představeny základní překladatelské přístupy a postupy. Jelikož je cílem této práce srovnat PV1 a PV2, které dělí velký časový odstup, je pozornost věnována dobovým způsobům překládání a zastarávání překladů. Jelikož jsem během vypracování práce došla k zjištění, že obě překladové verze vychází z jiných výchozích textů, je této problematice věnována jedna kapitola, v níž jsou také ukázány příklady rozdílů mezi oběma verzemi.

Dále následuje praktická část práce, v níž je uvedena metodologie a jednotlivé hypotézy, z nichž vychází výzkumné otázky, a poté jsou provedeny tři srovnávací analýzy obou překladových verzí, jež poslouží ke zodpovězení výše stanovených výzkumných otázek. Vzhledem k tomu, že tato kniha není příliš dlouhá, jsou všechny analýzy aplikovány na plný rozsah díla. První dvě analýzy se zaměřují na vlastní jména a oslovení a na použití anglicismů v PV1 a jejich překladatelská řešení v PV2, což má poukázat na vývoj, jímž čeština během více než sta let prošla, a na změnu překladatelských metod. Třetí analýza je věnována zastaralým jazykovým prostředkům, jimiž se PV2 snaží ve čtenářích navodit atmosféru Anglie konce 19. století, v níž se děj odehrává, a jejich srovnání s překladatelskými řešeními v PV1. Jednotlivé příklady překladatelských řešení jsou vždy doplněny o můj komentář.

Stěžejní literaturou pro vypracování této práce jsou *České teorie překladu* (1996) a *Umění překladu* (1998) od Jiřího Levého, který tak poskytl potřebné informace k historii české translologie a přístupům k překladu. Důležitá jsou také díla od Milana Hraly, který se u nás jako jeden z prvních začal věnovat problematice zastarávání překladů, čímž poskytl teoretický základ pro vypracování podkapitoly týkající se tohoto tématu.

1 Obraz Doriana Graye a jeho autor

1.1 Oscar Wilde, jeho život a dílo

Oscar Wilde byl anglický dramatik, prozaik a básník irského původu. Narodil se roku 1854 v Dublinu do vysoce postavené rodiny lékaře královny Viktorie. Wilde byl vychováván v prostředí salónů, v nichž se uměl elegantně pohybovat. Svým nadáním, jiskřivým intelektem, ironií a vtipem se stal oblíbeným společníkem. Rád společnost šokoval, byl vždy elegantní, šarmantní a především výstřední (Grinstein, 1980, s. 125–126).

Již během svých studií na Trinity College a v Oxfordu ze společnosti vyčníval, byl velice extravagantní a zajímal se o estetiku. V této době se mimo jiné začaly objevovat i první spekulace o jeho homosexuálních praktikách. Ty však byly brzy utlumeny tím, že se po ukončení studia v Oxfordu oženil a s manželkou Constance měli dva syny (Grinstein, 1980, s. 126).

Wilde se stal již v mladém věku oblíbeným básníkem a dramatikem. Popularitu si zprvu užíval díky své poezii a svým esejím, což mu dokonce zajistilo turné po Americe (Grinstein, 1980, s. 126). Zásadní pro něj byl rok 1890, kdy v měsíčníku *Lippincott's Monthly Magazine* publikoval svůj jediný román *Obraz Doriana Graye*, díky němuž se neodmyslitelně zapsal do povědomí britské veřejnosti. Toto Wildovo dílo tehdejší společnost natolik pohoršilo, že novináři a knihkupci byli nuceni číslo měsíčníku ihned stáhnout z prodeje a on byl nucen román přepracovat, ačkoli již tato původní verze prošla cenzurou a byla z ní vyňata nevhodná slova. Dohra, která s sebou vnesla do Wildova osobního života velké kontroverze, však přišla až později (Lawler, 1972, s. 126, 128).

V 80. a 90. letech 19. století byl Wilde považován za jednoho z největších autorů své doby a jeho jméno bylo obecně spojováno s estetikou, dekadencí a lartpouarlartismem konce 19. století. Jeho úspěšná kariéra však začala upadat poté, co se romanticky zapletl s lordem Alfredem Douglasem (Grinstein, 1980, s. 127). Jejich vztah se stal předmětem sporu mezi Wildem a Douglasovým otcem, který vyvrcholil tím, že Wilde otce svého milence zažaloval za urážku na cti. Soud, který se konal v roce 1895, se však Wildovi vymstil. Objevily se totiž důkazy o jeho homosexuálních vztazích a mezi usvědčující důkazy patřily právě i úryvky z *Obrazu Doriana Graye*. Soud byl posléze zrušen, ale Wilde byl zatčen a obviněn z hrubé nemravnosti a sodomie. Následně čelil dvěma soudním procesům a verdiktem bylo odsouzení ke dvěma letům nucených prací ve věznici Reading Gaol (Adut, 2005; Gosling, 2016).

Kontroverze a veřejný skandál provázející Wildův soudní proces a uvěznění měly hluboký dopad na jeho osobní i profesní život. Po propuštění z vězení odjel do Francie, kde žil

v exilu pod falešným jménem. Jeho zdravotní stav se začal rychle zhoršovat, a to jak po stránce psychické, tak i následkem nadměrného pití alkoholu. Oscar Wilde nakonec v Paříži roku 1900 po prodělané sepsi zemřel, v bídě a zcela osamocen (Grinstein, 1980, s. 159–160).

Wilde byl velkým kritikem tradiční morálky a společnost rád pobuřoval a provokoval. Tyto motivy se objevovaly i v jeho dalších dílech. Mezi Wildova nejznámější díla patří například pohádka o smyslu krásy a ošklivosti života *Šťastný princ* či známé komedie *Jak je důležité míti Filipa* nebo *Ideální manžel* (Grinstein, 1980, s. 127, 130).

1.2 Obraz Doriana Graye

Wilde byl hlavním představitelem dekadence a lartpouartismu a tyto směry se výrazně projevují i v jeho jediném románu *Obraz Doriana Graye*. Ten pojednává o mimořádně pohledném mladíkovi Dorianu Grayovi, který se stane modelem malíři Basilu Hallwardovi. Basil Doriana seznámí se svým přítelem lordem Henry Wottonem, který Doriana ovlivňuje svými hédonistickými a dekadentními myšlenkami a podporuje život plný rozkoše a požitkářství. V průběhu románu vede Dorian život plný přepychu a neřestí a čtenář může pozorovat jeho morální úpadek. Dorian ovšem zůstává následky svých činů fyzicky nedotčen, jelikož portrét, který Basil na začátku románu namaloval, stárne místo něj a odráží jeho nemorální chování. Portrét se stává skrytým symbolem pravé povahy Doriana, který je schopen čehokoli, jen aby svůj portrét udržel v tajnosti. Můžeme sledovat, jak Dorian úmyslně i neúmyslně ztrácí osoby sobě blízké – ať už se jedná o jeho první lásku Sibyl, s níž se plánoval oženit, ale svým chováním ji dohnal k sebevraždě, nebo o Basila, kterého ze strachu z prozrazení svého tajemství nemilosrdně zavraždil. Vše nakonec vyvrcholí tím, že Dorian již nedokáže nadále žít takový život a rozhodne se obraz zničit, čímž sám sebe zabije.

Obraz Doriana Graye odráží témata a myšlenky, které byly ve své době považovány za kontroverzní a provokativní. Věnuje se marnivosti, honbě za rozkoší a následkům hédonistického životního stylu. Wilde se v díle zabývá i myšlenkou duality lidské povahy a konfliktem mezi naší pózou, naší „veřejnou osobností“, a naším skrytým, pravým já. Je velkou kritikou morálních a společenských hodnot viktoriánské společnosti, což byl jeden z hlavních důvodů pobouření, které vydání románu vyvolalo¹.

¹ Když byl *Obraz Doriana Graye* poprvé vydán v češtině, byly reakce především pozitivní. Objevili se ovšem i jedinci, které tento román natolik nenadchl, ba naopak pohoršil. Takovým příkladem je reakce v časopise *Naše doba* (1905), jejíž autor je pohoršen jen samotným Oscarem Wildem a tím, jaký byl člověk, jaké měl názory a kým se obklopoval. Autor považuje *Obraz Doriana Graye* za „nemravní projev chorobného umění“ plný neřestí.

1.2.1 Rozdíly mezi první a revidovanou verzí

Román byl poprvé publikován v měsíčníku *Lippincott's Monthly Magazine* v roce 1890. Již před tímto prvním vydáním prošel cenzurou, o níž Wilde nevěděl – redakce měsíčníku z románu vymazala na 500 slov z pasáží, jež byly otevřeně homosexuální (ale i heterosexuální) povahy. Britská veřejnost však byla dílem i tak velice pohoršena a kritizovala Wilda za jeho dekadenci a nemravnost, a proto muselo být toto vydání měsíčníku okamžitě staženo z prodeje. Wilde následně román přepracoval a o rok později byl *Obraz Doriana Graye* vydán v knižní podobě tak, jak jej známe dnes. Právě tato přepracovaná verze z roku 1891 je dnes považována za standardní a obvykle se vydává v nových reedicích (Lawler, 1972).

Druhá verze románu byla rozšířena z 13 na 20 kapitol, v nichž byl více rozvinut charakter a dějové linie hlavních postav (Lawler, 1972, s. 127). Základní struktura příběhu ovšem zůstala stejná a změny především přispěly k uhlazenějšímu a více koherentnímu vyprávění. V některých případech se jednalo pouze o úpravu dialogů, změnu v oslovení nebo o přeformulování vět. Rozdíly mezi oběma verzemi nejsou na první pohled úplně patrné, ale zato jsou výrazné a značně ovlivnily charakter díla (Lawler, 1972).

První podstatnou změnou, kterou Wilde provedl, je přidání předmluvy. Ta je reakcí na kritiku *Obrazu Doriana Graye* a Wilde v ní hájí své dílo a uměleckou svobodu jakožto autor a pojednává o roli umělce a vztahu mezi uměním a morálkou (Beasley, 2016). Dále Wilde přidal do románu například Vaneovy, tedy i Jamese Vanea, bratra Sibyl, který hraje ve verzi 2 důležitou roli.

Dalším výrazným aspektem jsou homosexuální prvky (Beasley, 2016). Wilde výrazně ubral na homosexuálních podtónech, které se projevovaly především ve vztahu Basila a Doriana. Hlubší spojení mezi těmito dvěma muži naznačovala ve verzi 1 především Basilova zamilovanost do Doriana, jeho neustálé obdivování Dorianovy krásy a emocionální pouto k portrétu.

Jak již bylo zmiňováno, *Obraz Doriana Graye* se pro viktoriánskou společnost jevil jako dílo provokativní, na čemž se podílely názory lorda Henryho Wottona a jeho špatný vliv na Doriana. I zde byl tedy Wilde nucen provokativní názory na život a rozkoš zmírnit, aby dílo nebylo tak kontroverzní. Wilde musel také ubrat na vztahu, který se mezi Dorianem a lordem Henrym mohl jevit jako potenciálně homosexuální.

Je nutno podotknout, že ačkoli verze 2 obsahuje méně explicitních pasáží než původní verze 1, byla i tak stále považována za silně nemorální. V kapitole 3 jsou ukázány vybrané rozdíly mezi verzí 1 a verzí 2.

1.3 Význam Oscara Wilda pro dnešní společnost

Svou nadčasovostí je *Obráz Doriana Graye* i v dnešní době stále velmi oblíbeným dílem, které se dočkalo několika filmových adaptací, divadelních her, muzikálů a oper (Wikipedie, nedatováno).

Stejně jako *Obráz Doriana Graye* fascinuje dnešní společnost svým životním příběhem i samotný Oscar Wilde, který je považován za dnes již ikonickou oběť anglického puritánství 19. století (Adut, 2005, s. 213). Jeho život a problémy, kterým ve spojitosti s homosexualitou čelil, dnes mohou být vnímány jako součást boje za práva LGBTQ+ komunity, s čímž bývá často spojován právě i *Obráz Doriana Graye* nebo Wildův dopis *De Profundis*, který napsal, když byl uvězněn v Reading Gaol, a v němž se otevřeně zamýšlí nad svou sexualitou (Gosling, 2016).

Z pohledu dnešní doby bychom Wilda určitě nemohli nazvat bojovníkem za práva homosexuálů, ale v LGBTQ+ komunitě je i tak považován za ikonu. Svou vášeň pro umění a své osobní vztahy stavěl Wilde nade vše a nebál se pro to obětovat celý svůj život, za což je mnohými vysoce ceněn (Gosling, 2016).

2 Překlady *Obrazu Dorian Graye* a jejich překladatelé

Obraz Dorian Graye je velmi populárním dílem a v dnešní době jej lze považovat za literární klasiku. Svědčí o tom i fakt, že se mu v češtině dostalo už osmi různých překladů, které jsou chronologicky seřazeny v tabulce 1 (Databáze knih, nedatováno; SKC, heslo *Obraz Dorian Graye*). V tabulce jsou šedě označeny verze, jež jsou předmětem této analýzy.

Klasickým a snad i nejrozšířenějším překladem je ten od Jiřího Zdeňka Nováka, který poprvé vyšel nákladem SNKLHU v roce 1958, kdy bylo vydáno 18 000 ks. V roce 1964 došlo k druhému vydání 20 000 ks pod Mladou frontou, v roce 1971 bylo vydáno 35 000 ks pod Lidovým nakladatelstvím a další edice vyšly pod Mladou frontou v roce 1999 a pod nakladatelstvím Alpress v letech 2005 a 2007 (Databáze knih, nedatováno).

Tabulka 1 – první vydání českých překladů *Obrazu Dorian Graye*

Rok vydání	Název	Překladatel/é	Nakladatelství
1905	Obraz Dorian Graye	Antonín Tille, Jaromír Borecký	Praha: Nakladatelské družstvo Máje
1915	Obraz Dorian Graye	Bořivoj Prusík	Praha: Akademické knihkupectví
1919	Obraz Dorian Graye	Zdeněk Matěj Kuděj	Praha: Emil Šolc
1927	Podobizna Dorian Graye	Emanuel Lešehrad	Praha: Nakladatelství Aloise Hynka
1948	Obraz Dorian Graye	J. V. Pimassl	Praha: Rudolf Kmoč
1958	Obraz Dorian Graye	Jiří Zdeněk Novák	Praha: SNKLHU
2011	Obraz Dorian Graye	Kateřina Hilská	Praha: Odeon
2020	Obraz Dorian Graye	Petr Eliáš	Praha: CoBoo

2.1 Překladová verze 1

2.1.1 *Bořivoj Prusík*

První zkoumaný překlad, tedy překladová verze 1 (PV1), je v pořadí druhým překladem díla *The Picture of Dorian Gray* do češtiny. Překlad pochází z roku 1915, byl vydán nákladem Akademického knihkupectví v Praze (B. Bočánek) a jeho autorem je Bořivoj Prusík. K tomuto vydání není dostupných mnoho informací², není tedy ani známo, z jakého anglického originálu překladatel vycházel.

Prusík se narodil v Příbrami roku 1872 a byl knihovníkem, diplomatem, prozaikem

² Dokonce i informace o roku vydání tohoto překladu se liší. Jsem si jistá, že překlad byl vydán v roce 1915, jak ostatně uvádí i všechny databáze Národní knihovny, ale v několika antikvariátech a publikacích byl uváděn rok 1914. Tato informace nejspíše pochází z chybně uvedeného roku vydání 1914 ve *Slovníku světových literárních děl* (Macura, 1989, s. 375).

a překladatelem. Absolvoval filozofickou fakultu na univerzitách v Mnichově a v Praze, kde se stal v roce 1897 doktorem filozofie. Jeho beletristickým debutem byla sbírka novel *Z různých vrstev*, kterou vydal v roce 1903. Více se ovšem věnoval psaní článků do časopisů. Byl aktivním přispěvatelem do časopisů *Česká revue*, *Nová česká revue* nebo *Lumír*, v nichž se často vyjadřoval ke slovanské literatuře nebo v nich vydával své překlady (SCK, heslo *Prusík*).

Prusík se však soustředil především na překladatelskou činnost. Překládal z angličtiny (např. Dickensův *Klub Pickwickův* nebo spis Theodora Roosevelta *Silný život – úvahy a výzvy*), francouzštiny, němčiny, polštiny a ruštiny. A právě díky překladům z ruštiny se mu dostalo nejvíce pozornosti a také se jim nejvíce věnoval. Prusík se zasloužil o popularizaci ruské literatury, jelikož do češtiny soustavně překládal díla A. P. Čechova a L. N. Tolstého. Jeho překlady patří mezi vůbec první překlady Čechova do češtiny a s Čechovem se Prusík dokonce znal osobně a dopisoval si s ním³ (SCK, heslo *Prusík*; АНТОН ЧЕХОВ, nedatováno).

Prusík během svého života absolvoval několik studijních cest do zahraničí, kde poznával zahraniční knihovny a účastnil se mezinárodních sjezdů knihovníků. V roce 1919 se dokonce stal správcem československého generálního konzulátu v New Yorku. Prusík zemřel v Praze v roce 1928 (SCK, heslo *Prusík*).

Za svůj život stihl přeložit nespočet děl. Jeho pravděpodobně úplně první překlad⁴ byl z ruštiny a pochází roku 1890, jedná se o dílo *Medvěd námluvčím* od A. V. Krylova. Prusíkovy nejspíše úplně poslední překlady pochází rovněž z ruštiny, oba byly vydány v roce 1926 a jedná se o díla *Revizor* od N. V. Gogola a o *Vzpomínky a listy L.N. Tolstého: jeho dílo a život* sestavené Pavlem Birjukovem (ibid.).

Na Prusíkovu překladatelskou tvorbu reaguje i Jiří Levý se svým díle *České teorie překlada* (1996, s. 202), kde se k Prusíkovu překladu *Revizora* vyjadřuje tak, že se jedná o překlad příliš zčeštěný, až „poměšťačtější“, a tím zkreslující celý smysl.

2.1.2 *Struktura PV1*

PV1 obsahuje předmluvu, za níž následuje 20 kapitol. PV1 neobsahuje žádný poznámkový aparát, takže cizojazyčné pojmy ani postavy z uměleckého světa, řecké mytologie nebo historie, které jsou v díle hojně zmiňovány, nejsou nikterak vysvětleny. V celé knize se vyskytují pouze dvě poznámky pod čarou, a sice na stranách 124 a 125, kde je uvedena poznámka k úryvku z *Romea a Julie*, který byl v tomto případě citován podle Kolárova překladu.

³ Jak vyplývá z dochované korespondence, Prusík a Čechov si dopisovali od roku 1896 až do Čechovovy smrti v roce 1904 (АНТОН ЧЕХОВ, nedatováno).

⁴ Podle informací dostupných v databázi Národní knihovny SCK.

2.1.3 Vydání PV1

Vydání tohoto překladu bylo vzhledem ke krátké době, která uplynula od vzniku prvního překladu, poměrně nečekané. V měsíčníku *Hlídky* (1916, s. 729) nad tím bylo dokonce vyjádřeno podivení a bylo poukázáno na fakt, že Prusíkův překlad vyšel pouhých deset let od vydání prvního překladu *Obrazu Doriany Graye* od Boreckého a Tille. Během této doby nedošlo k žádnému velkému vývoji jazyka nebo k výrazným posunům ve vztahu našich kultur, a tak byl první překlad stále aktuální.

Prusíkův překlad nebyl na rozdíl od prvního překladu tak populární. Již v roce 1918 byl podruhé vydán překlad od Boreckého a Tille a hned v roce 1919 došlo na třetí vydání této překladové verze. Prusíkova verze byla podruhé vydána až v roce 1920 nákladem H. Tůmové (Craig, 1963, s. 436).

K Prusíkovu překladu a jeho kvalitě se mnoho překladatelů nebo literárních kritiků nevyjadřovalo. Jediný dohledatelný komentář kritizuje poměrně velké množství chyb po jazykové stránce překladu (*Česká osvěta*, 1915, s. 205).

V roce 2015 došlo k oživení Prusíkova překladu. Jeho překlad *Obraz Doriany Graye* znovu vydalo nakladatelství Dobrovský v edici *Knihy Omega* v upravené verzi, jejíž editorkou se stala Jaroslava Medková (SCK, heslo *Prusík*).

2.2 Překladová verze 2

2.2.1 Petr Eliáš

Druhý zvolený překlad, tedy překladová verze 2 (PV2), je doposud nejnovějším překladem této knihy do češtiny. PV2 byla vydána nakladatelstvím Cooboo v roce 2020 v Praze a jejím autorem je Petr Eliáš. Tento překlad vychází z anglického originálu *The Picture of Dorian Gray* vydaného nakladatelstvím Penguin Classics v Londýně v roce 2003, jedná se o verzi vydanou v roce 1891, tedy o druhou, Wildem později přepracovanou verzi.

Petr Eliáš se narodil v roce 1986 a je českým překladatelem, šéfredaktorem nakladatelství Albatros a předsedou české sekce Mezinárodního sdružení pro dětskou knihu IBBY – Sdružení přátel knihy pro mládež (CNB, heslo *Petr Eliáš*; Hajdová, 2018). Na Univerzitě Karlově vystudoval překladatelství a tlumočení a po magisterském studiu se nejprve věnoval překladu cestovatelských průvodců, od nichž se dostal až k beletrii (Hajdová, 2018). Eliášův první vydaný beletristický překlad pochází z francouzštiny a jedná se o dětskou knihu zábavních her *Šmoulové - Bezva hry*, která vyšla v roce 2012 a je jeho jediným překladem z francouzštiny. Od roku 2015 Eliáš překládá už jen z angličtiny. Podle CNB (heslo *Petr Eliáš*)

se zasloužil o překlad desítek knih, z nichž většina se řadí mezi literaturu pro děti a mládež (např. *Medvídek Pú a já*), často se jedná i o fantasy romány. Mezi nejznámější autory, které Eliáš do češtiny překládá, patří J. K. Rowlingová (např. *Fantastická zvířata a kde je najít*) nebo Ruta Sepetysová (např. *Sůl moře*).

2.2.2 Struktura PV2

PV2 se skládá z předmluvy a 20 kapitol. Kniha je doplněna o poznámkový aparát, v němž se objevuje 130 vysvětlivek, které nejčastěji překládají slova a fráze z francouzštiny do češtiny, objasňují zmiňované postavy z řecké mytologie nebo referují o osobnostech z historie a umělecké sféry. Dále se na konci knihy objevuje doslov, který obsahuje stručný životopis Oscara Wilda, kontext přibližující první publikaci románu, srovnání první a druhé verze originálu a pozadí vydání *Obrazu Doriana Graye*. Autorkou textu o Wildově životě a problematice díla je Hana Ulmanová, o srovnání dvou verzí a stručný životopis Wilda se postaral samotný Eliáš.

3 Problematika PV1 a odlišné VT

Během předběžné analýzy jsem došla k zjištění, že PV1 vychází z jiného VT než PV2. Nejdříve jsem se domnívala, že si Prusík dovolil do textu ve velkém zasahovat a něco do něj přidával nebo z něj naopak něco ubíral. Vzhledem k době vzniku překladu by to nebylo nic neobvyklého – překladatelské metody se dříve přece jen lišily, překladatelé se dopouštěli velkých zásahů do díla a s textem často nakládali, jak se jim zachtělo.

Rozdíly mezi PV1 a PV2 byly zprvu drobné. V některých případech se jednalo pouze o změnu v oslovení, v jiných chyběla či přebývala část věty nebo celá věta. Nakonec jsem však zaznamenala, že se v PV1 objevuje odstavec svým rozsahem dvakrát delší než v PV2 a obsahuje poměrně důležité informace, které by si Prusík sám nevymyslet nemohl.

Když jsem začala vypracovávat předběžnou analýzu, byla jsem si již vědoma toho, že v angličtině existují dvě originální verze *Obrazu Doriana Graye*, ale při prvotním srovnání struktury obou překladů nic nenasvědčovalo tomu, že by PV1 a PV2 mohly vycházet z odlišných VT. Obě PV obsahovaly předmluvu, která u první originální verze chybí, a obě také měly 20 kapitol, jak je tomu rovněž u druhé, revidované verze. Zjistila jsem ovšem, že PV1 obsahuje jak části z verze 1, tak i z verze 2. Tato problematika znemožnila původní cíl mé práce zaměřovat se při komparaci na rozdíly na textové rovině, jelikož slovosled se v obou anglických verzích v některých případech liší. Stejně tak již není možné věnovat se problematice přidávání a vypouštění textu, jelikož se v mnoha případech nedá jednoduše zjistit, jakých změn se dopouštěl sám autor a jakých překladatel. Zvolila jsem tedy srovnávací analýzu na lexikální rovině, která je proveditelná, a v analýzách jsem se snažila vyvarovat částem, které v jedné z PV chybí. Situace, do níž jsem se dostala, jasně poukazuje na to, jak je pro účely srovnávací analýzy nutné ověřovat, z jakých výchozích textů překladové verze vycházely.

Primární zaměření této práce je tak na rovinu lexikální, a z toho důvodu nebude problematice odlišných VT dále věnována pozornost. Pro představu zde přikládám srovnávací analýzu vybraných rozdílů, které jsou předloženy v tabulce 2 a následně doplněny o komentář. Jedná se o některé rozdíly, které se mezi PV1 a PV2 objevují v první kapitole. K této komparaci jsem využila PV1 a PV2 a anglickou verzi 1 z roku 1890, která obsahuje 13 kapitol, a verzi 2, která má 20 kapitol a která zároveň posloužila jako VT pro tři hlavní analýzy. Šedým zvýrazněním jsou vždy vyznačeny pasáže, které se v obou PV buď liší, nebo byly v jedné z nich vypuštěny. V kulaté závorce je uvedeno číslo strany, na které se pasáž v knize objevuje. V příloze č. 4 je uvedeno originální anglické znění zmiňovaných příkladů.

Tabulka 2 – srovnání obsahu PV1 a PV2

Př.	PV1	PV2
1	(...) objevil se úsměv uspokojení na jeho obličej; zdálo se, že je podobiznou úplně upoután. (10)	(...) na tváři se mu objevil potěšený úsměv a zdálo se, že se chvíli zdrží. (10)
2	Lord Henry natáhnul své dlouhé nohy na divaně a dal se do smíchu. „Příliš mnoho svého já! (...) (11)	Lord Henry se natáhl na lenošce a zasmál se. „Vždyť jsem to říkal. Ale stejně je to pravda.“ „Příliš mnoho ze sebe! (...) (10)
3	„Ani dost málo,“ odvětil lord Henry, položiv svoji ruku na rameno malířovo; „ani dost málo, drahý můj Basile. (...) (13)	„Ale kdeže,“ opáčil lord Henry, „vůbec ne, můj milý Basile. (...) (12)
4	„Býti přirozeným je také posou, a to nejodpornější posou, jakou znám,“ vykřikl lord Harry, zasmáv se; a oba mladí lidé vyšli spolu do zahrady a po delší dobu nemluvili. (14)	„Přirozenost není než póza, ta nejotravnější, jakou znám,“ vykřikl lord Henry se smíchem, načež oba mladí muži vyšli společně do zahrady a usadili se na dlouhé bambusové lavičky ve stínu vysokého vavřínu. Slunce klouzalo po naleštěných listech. V trávě se chvěly bělostné chudobky. (13)
5	„Dobře, je to neuvěřitelné“ opakoval Hallward poněkud trpce, „neuvěřitelné časem i mně samotnému. Nevím, co to znamená. Je to prostě toto. Před dvěma měsíci (...) (16)	„Je to nějak takhle,“ prohlásil malíř po chvíli. „Před dvěma měsíci (...) (14)
6	Víte sám, Harry, že jsem neodvislé povahy. Můj otec ze mne chtěl mít vojáka. Já si přál studovat v Oxfordu. On však mě přiměl k tomu, abych vstoupil do Middle Templu. Dříve než jsem tam šestkrát obědval, rozhodl jsem se, že budu malířem. Byl jsem vždy svým vlastním pánem; (...) (16–17)	Sám víte, Harry, jak jsem od přírody nezávislý. Odjakživa jsem svým pánem, (...) (14)
7	(...) Vypravujte mně o Dorianu Grayovi. Jak často jej vidíte?“ „Denně. Byl bych nešťasten, kdybych jej neviděl. Nemohu bez něho žít. Někdy je to pouze na několik okamžiků. Ale i tyto stačí, ztrávíme-li je s někým, koho zbožňujeme.“ „A vy ho skutečně zbožňujete?“ „Zbožňuji“ „Jak je to zvláštní! (...) (21)	„Vyprávějte mi ještě o panu Dorianu Grayovi. Jak často se vidáte?“ „Každý den. Byl bych nešťastný, kdybych ho denně neviděl. Zcela nutně ho potřebuji.“ „To je pozoruhodné! (...) (18)
8	„(...) Je to jedno z mých nejlepších děl. A proč? Pouze proto, že Dorian Gray vedle mne seděl, když jsem je maloval.“ (23)	„(...) Je to jeden z nejlepších obrazů, jaké jsem kdy namaloval. A proč? Protože když jsem ho maloval, seděl Dorian Gray vedle mě. Jemně na mě přitom působil a já

		poprvé v životě v prostém lese zahlédl kouzlo, jež jsem odjakživa hledal, ale vždy mi unikalo.“ (19)
9	Hallward se poněkud rozmýšlel (24)	Malíř se na okamžik zamyslel (20)
10	A proto nevezměte mně tohoto jediného, jenž jedině oblažuje můj život a jenž propůjčuje mému umění půvabu. (28)	Neberte mi jediného člověka, který mému umění dává veškeré jeho kouzlo: závisí na něm můj umělecký život. (22)

Příklad č. 1 je pouze příkladem restylizace. Mezi verzí 1 a verzí 2 v tomto případě nedošlo k žádné změně, a proto bude tato silnější konotace v PV1 nejspíše prací překladatele.

U druhého příkladu se v PV2 objevuje věta, která v rozhovoru mezi Harrym a Basilem v PV1 chybí. Tato věta se ovšem vyskytuje jak ve verzi 1, tak i ve verzi 2, její vypuštění tedy bude pravděpodobně prací překladatele.

Příklad č. 3 poukazuje pouze na drobný detail, který nemá na smysl díla zásadní vliv a do PV1 se dostal překladem z verze 1. Tato část věty byla v PV2 i verzi 2 odstraněna, snad právě kvůli tomu, že se jedná o dotyk Basila a Harryho. Čtenáři v tom nejspíše mohli vidět homosexuální podtext, který v tehdejší viktoriánské společnosti vyvolal pohoršení.

V příkladu č. 4 jsou vyznačeny dvě změny. Tou první je změna v oslovení – v PV1 se vyskytuje jméno *lord Harry*, zatímco v PV2 je užito *lord Henry*. V tomto případě se opět jedná o změnu provedenou překladatelem, jelikož ve verzi 1 i verzi 2 se objevuje jméno *lord Henry*. Druhou změnou je přidání detailního popisu atmosféry na zahradě. Tato pasáž se v PV1 ani ve verzi 1 neobjevuje a byla přidána až do verze 2 a PV2.

Pátý příklad je ukázkou změny v oslovení (*Hallward* x *malíř*) a toho, že se Wilde pokusil vypustit opakování stejného slova a celkově se snažil celý odstavec zestručnit. PV1 a verze 1 jsou shodné a obsáhlejší než PV2 a verze 2.

Příklad č. 6 obsahuje v PV1 i ve verzi 1 vzpomínku z Basilova života, která byla Wildem odstraněna, a proto se ve verzi 2 ani v PV2 neobjevuje⁵. Tato pasáž není psána žádným homoerotickým nebo nemorálním tónem, a proto mi přijde její odstranění zajímavé.

Příklad č. 7 je ukázkou toho, že Wilde se revizí pokoušel utlumit homosexuální povahu vztahů mezi postavami. V PV1, stejně jako ve verzi 1, totiž Basil přiznává, že Doriana zbožňuje a nemůže bez něj žít. Tato pasáž nebyla zcela vypuštěna, ale Basilova závislost na Dorianovi a jeho city k němu byly zmírněny.

V osmém příkladu se v PV2 vyskytuje věta, v níž Basil obdivuje Dorianu a vyzdvihuje Dorianův vliv na jeho dílo. Tato věta byla dle mého názoru překvapivě přidána až do verze 2,

⁵ Právě tato pasáž byla impulzem pro myšlenku, že PV1 a PV2 musí vycházet z odlišných VT.

a proto v PV1 chybí.

Příklad č. 9 je opět ukázkou drobných změn v odkazování k postavám. Došlo zde pouze ke změně podmětu z *Hallward* na *malíř (the painter)*. Stejná změna nastala také mezi verzemi 1 a 2.

Desátý příklad opět poukazuje na potlačování homosexuálních prvků ve verzi 2. V PV1 závisí na Dorianovi Basilův osobní i umělecký život, zatímco v PV2 na něm závisí pouze Basilův umělecký život.

Byly zde ukázány hlavně příklady, v nichž se PV1 a verze 1 shodují a mají poměrně velký vliv na vnímání vztahu Dorian a Basila. Ten může v PV1 vyznít mnohem více romanticky než v PV2. V první kapitole je PV1 téměř shodná s verzí 1, avšak co se celé knihy týče, podobá se PV1 spíše na verzi 2. Stejně jako verze 2 totiž PV1 obsahuje všech 20 kapitol i s předmluvu, a navíc se v ní objevují zápletky, které ve verzi 1 chybí – například rodina Sibyl Vaneové a celá jejich dějová linie byla do románu přidána až ve verzi 2.

Zdá se, že Prusík musel při překladu pracovat s oběma verzemi a jeho překladová verze je určitou kombinací obou anglických verzí. Bohužel se mi nepodařilo nikde dohledat anglickou verzi jí podobnou. Zjistila jsem ovšem, že Prusíkova verze je strukturovaná stejně jako první český překlad od Antonína Tille a Jaromíra Boreckého z roku 1905, který se také skládá z předmluvy a všech 20 kapitol, které rovněž obsahují původní pasáže z verze 1. Z toho vyplývá, že Prusík buď vycházel ze stejného VT jako Tille a Borecký, nebo pouze prováděl revizi prvního překladu z roku 1905.

V každém případě není známo, z jakého výchozího textu překladatelé, ať už Tille a Borecký, nebo Prusík, vycházeli. I kdyby existovalo kombinované vydání anglického *Obrazu Doriana Graye*, je velice nepravděpodobné, že by k němu naši překladatelé měli přístup. Přece jen přístup k literárním dílům, zejména k těm zahraničním, byl ve srovnání s dnešními standardy v období Rakousko-Uherska, kdy první dva překlady vznikly, značně omezený. Dalo by se očekávat, že překladatelé pracovali s nejnáze dostupným vydáním textu, tedy s verzí 2.

Bohužel se mi nepodařilo dohledat žádné studie, které by se věnovaly srovnání českých překladů *Obrazu Doriana Graye* a rozdílům mezi nimi, co se struktury a obsahu týče. Pokud je mi známo, na toto téma vzniklo pouze pár bakalářských a diplomových prací, z nichž ani v jedné nedošel autor k zjištění, že první dva překlady jsou kombinací verze 1 a verze 2. Autoři těchto prací se vždy domnívali, že překladatelé do díla přidávali vlastní text nebo z něj něco vypouštěli. Myslím si tedy, že mé zjištění by mohlo být zajímavým podnětem pro další výzkum.

4 Základní překladatelské postupy

Hlavním smyslem této práce je poukázat na důležitost proměnlivosti, a to ve spojení s přístupy k překladu, ale i s vývojem češtiny. Avšak předtím, než se dostaneme k historii české translatologie, je nutné si vysvětlit základní překladatelské postupy a pojmy, s nimiž se můžeme v této práci okrajově setkat. K tomu nám poslouží dva různé přístupy k překladu. Autory prvního z nich jsou Kanadčané Vinay a Darbelnet, kteří v druhé polovině 20. století rozlišili sedm základních překladatelských postupů. Ty lze využít v případě, že v cílovém jazyce chybí přímý ekvivalent (Knittlová et al., 2010, s. 19).

Prvním postupem je **transkripce**. Jedná se o přepis z výchozího jazyka do cílového jazyka, který je více či méně přizpůsobený cílovému jazyku. S tímto pojmem souvisí i **transliterace**, což je přepis jinou abecedou (například z ruštiny nebo čínštiny). Pomocí transkripce a transliterace dochází k obohacení jazyka o **výpůjčky (borrowing)** – výrazy převzaté z cizích jazyků (Knittlová et al., 2010, s. 19–20).

Druhým postupem je **kalk**, tedy doslovný překlad slov, pojmenování a frází do cílového jazyka. Dále Vinay a Darbelnet zmiňují **substituci**⁶, při které nahradíme jeden jazykový prostředek jiným, ekvivalentním jazykovým prostředkem – například podstatné jméno nahradíme osobním zájmenem nebo naopak (Knittlová et al., 2010, s. 19).

U **transpozice** dochází k nutným gramatickým posunům, které jsou zapříčiněny odlišným jazykovým systémem. Podle Vinaye a Darbelneta je použití transpozice ukázkou kvalitního překladatele. Dalším postupem je **modulace**, při níž nastávají posuny v oblasti sémantické. Jedná se tedy o změnu hlediska, která je na rozdíl od transpozice něčím, co by měl zvládnout každý překladatel (Knittlová et al., 2010, s. 19–20).

Ekvivalencí Vinay a Darbelnet označují použití jiných stylistických prostředků než v originále, ať už co se expresivity týče, nebo i v případě idiomů a přísloví. Posledním zmiňovaným postupem je **adaptace** – nahrazení popisované situace v originále jinou adekvátní situací. Opět se to může týkat idiomů nebo slovních hříček (Knittlová et al., 2010, s. 19).

Druhý přístup se věnuje přenosu z jedné kultury do kultury druhé, tzv. kulturní transpozici, a jeho autory jsou Hervey a Higgins. Ti se věnují odklonům od doslovného překladu a v souvislosti s tím stanovili pět překladatelských postupů (Knittlová et al., 2010, s. 28).

Na jednom konci škály stojí **exotismus**, tedy převzetí cizího slova beze změny nebo

⁶ V této bakalářské práci se budeme setkávat se substitucí ve smyslu nahrazení anglického jména jménem českým.

s nutnou změnou přizpůsobenou výslovnosti či pravopisu. Na druhém konci škály se nachází **kulturní transplantace**, při níž dochází k nahrazení prvkem z domácí kultury. Kulturní transplantace se může týkat například jmen se stejnou či podobnou kulturní konotací (Knittlová et al., 2010, s. 28).

Mezi exotismem na jedné straně a kulturní transplantací na straně druhé se nachází **kulturní výpůjčka**, která se podobá již zmiňované výpůjčce (borrowing), a také již zmiňovaný **kalk**. Posledním postupem na této škále je **komunikativní překlad**, jehož funkcí je přirozeně převést komunikační účel do cílového jazyka (Knittlová et al., 2010, s. 28–29).

5 České překladatelské přístupy a zastarávání překladu

Vznik prvního a druhého zkoumaného překladu dělí časový odstup více než sta let, během nichž se čeština výrazně vyvinula. Jak zmiňuje Jiří Levý ve svém díle *Umění překladu* (1998, s. 104), slovanské jazyky, tedy i čeština, se vyvíjí mnohem rychleji než například angličtina nebo francouzština, jejichž vývoj v posledních staletích značně zpomalil. Z toho vyplývá, že čím rychleji se národní jazyk vyvíjí, tím rychleji budou jednotlivé překlady zastarávat.

Normy překladu jsou dobově i kulturně specifické a v různých obdobích i kulturách se překládá jinak (Zehnalová, 2020, s. 24). Pokud tedy chceme oba překlady porovnat, je nutné PV1 zařadit do kontextu své doby a porozumět tomu, jakým způsobem se překládalo v 19. století a na začátku 20. století. Musíme si plně uvědomit dobovou podmíněnost kritérií, protože požadavky na překlad se především v minulosti stále měnily a vyvíjely.

První dvě části této kapitoly nám tedy umožní porozumět tehdejší i současné normě překladu. Další podkapitola se zaměřuje na zastarávání překladu, což je fenomén, s nímž musíme počítat, pokud je mezi vznikem porovnávaných PV tak velký rozdíl jako v tomto případě.

5.1 České překladatelské přístupy 19. století a začátku 20. století

V této podkapitole bude uveden stručný vývoj českých překladatelských přístupů. Již Levý (1998, s. 78) upozorňoval na to, že překladatelé často využívali slohových a jazykových prostředků, s nimiž se setkávali v mládí, což mělo za následek zastarávání překladů. To je tedy potřeba posuzovat v kontextu vývoje přístupů k překladu – překlad totiž zastarává jednak proto, že se mění jazyk, ale i kvůli vývoji překladatelských přístupů⁷ (Levý, 1998, s. 88, 91).

Dějiny novodobého českého překladu se dají podle Otokara Fischera dělit na tři období. Tím prvním je Jungmannovo období národního obrození, v němž převládalo nadšení ze schopností češtiny a pozornost byla věnována české národní identitě, jazyku a kultuře. Poté následuje expanzivní období Vrchlického, které se vyznačuje dokonalostí, lyrismem a snahou dohnat Evropu. Třetí období nastává začátkem 20. století a je charakterizováno snahou vyrovnat se Evropě, pokusy o nové překladatelské metody a požadavky a revizemi již existujících překladů (Levý, 1996, s. 75).

Na začátku 19. století se v české translatoologii objevila problematika, která dělila již

⁷ Podle Levého (1998, s. 93) má zastarávání vliv i na hodnocení kvality překladů, ale tomu v této práci pozornost věnována nebude.

odjakživa překladatele na dva tábory. Jednalo se o otázku reprodukční přesnosti překladu, přesněji o dvě protichůdná stanoviska – volný překlad (adaptace) a věrný, doslovný překlad (Levý, 1996, s. 74; Levý, 1998, s. 112–113). Věrný překlad znamená pouze mechanickou výměnu jazykového materiálu z jednoho jazyka do druhého, často bez ohledu na srozumitelnost. Volný překlad zachovává obecný obsah i formu a dbá na estetickou funkci překladu. U volného překladu je na celé dílo aplikována substituce – používá se lokalizace a aktualizace, takže národní a dobová specifická originalita je nahrazena národní a dobovou specifickostí oblasti cílového jazyka (Levý, 1998, s. 114). Téma doslovného a volného překladu patřilo v překladatelských kruzích mezi nejvíce diskutovanou otázkou a bylo předmětem neřešitelných sporů, jelikož bylo těžké určit, který z těchto proudů je pro překlad tím správným (Hřala, 1987, s. 43–44). Levý (1998, s. 87) zmiňuje přístup Otokara Fischera, podle nějž „překlad musí být do té míry volný, aby mohl být věrný“.

V první polovině 19. století neměl překlad funkci estetickou, ale primárně vlasteneckou, a byl vnímán jako interpretace původního díla se zaměřením pouze na funkci informativní, nikoli tvůrčí (Levý, 1996, s. 76). V této době se do popředí dostávala myšlenka slovanského bratrství a jazykového patriotismu a docházelo k orientaci na slovanskou literaturu. Začalo se více překládat z ruštiny a polštiny, a dokonce se objevovaly požadavky, aby se i angličtí autoři překládali z polských nebo ruských překladů (Levý, 1996, s. 146, 148). Překladatelé této doby jako například Josef Jungmann také hledali ve slovanských jazycích inspiraci pro tvorbu českých novotvarů (Věšínová-Kalivodová, 2002, s. 53). V poezii i v próze docházelo v tomto období při překladu k velkému počesťování. Uplatňovaly se adaptační a lokalizační tendence, které měly čtenáři dílo přiblížit, ale zároveň ho i poučit o cizích reáliích. U překladu z angličtiny se požadoval přímý překlad, jehož obhájcem měl být právě i Jungmann (Masnerová, 2002a, s. 36).

Překladatelské tendence první poloviny 19. století byly ovlivněny tzv. májovci, literární skupinou překladatelů ze 40.–60. let 19. století, do níž se řadili Jan Neruda, Vítězslav Hálek, Jakub Arbes nebo Josef Václav Frič. Tito autoři reagovali na překladatelskou věrnost romantismu a docházelo mezi nimi ke střetu dvou ideologických přístupů k překladu – prvním z nich byl národní proud reprezentovaného májovci a druhým proud mezinárodní, který měl zájem uvádět na trh cizí díla a byl reprezentován především lumírovci, naší další překladatelskou generací (Levý, 1996, s. 156, 161).

Na májovce navazovaly dvě literární skupiny – již zmiňovaní lumírovci a ruchovci. Lumírovci se stali vedoucí literární skupinou 70.–90. let 19. století. Ve svém období byli vysoce produktivní a zasloužili se o překlad většiny nejvýznamnějších děl. Jejich cílem bylo rozšířit

české kulturní obzory překladem anglické poezie. Mezi nejvýznamnější osobnosti této generace patří Jaroslav Vrchlický, J. V. Sládek nebo Eliška Krásnohorská (Masnerová, 2002b, s. 40). Podle Levého (1996, s. 169) neexistuje jednotná překladatelská metoda, která by toto období charakterizovala jako celek. Opět docházelo ke střetům více proudů, přičemž ten nejvýraznější tvořil Vrchlický, který prosazoval volnější překlad. Metoda Vrchlického, tedy překlad rozměrem originálu, byla prvním případem podobných překladatelských experimentů v dějinách českého překladu. Cílem metody Vrchlického bylo přenést estetické kvality originálu a v první řadě vytvořit formálně dokonalé české dílo. Tento přístup však byl v polovině 90. let 19. století napaden, začaly se totiž objevovat požadavky, aby překladatel zachovával přesný význam a stylistickou individualitu originálu (Levý, 1996, s. 169–170, 178).

S příchodem lumírovců ovlivnil českou překladatelskou teorii i další obhájce volného překladu Josef Durdík, který prosazoval názor, že překlad by měl být psán tak, jak by jej napsal cizí autor, kdyby žil v době a zemi překladatele. Podle Durdíka by překladatel neměl pouze mechanicky přenášet text, ale naopak by se měl snažit o to, aby ve čtenáři vyvolal dojem rovný originálu (Levý, 1996, s. 166).

Druhou skupinou tohoto období byla literární skupina ruchovci, jejichž vliv byl mnohem menší než vliv lumírovců. Ruchovci se zaměřovali na kulturní orientaci a jejich překlady byly věcné, informativní a více se soustředily na sdělovací funkci. Překladatelské rysy lumírovců nebyly vůbec výrazné a u mnoha překladatelů této doby je těžké identifikovat, jestli se řadili mezi ruchovce nebo lumírovce (Levý, 1996, s. 184–185).

Na konci 19. století byla zásluhou lumírovců větší část známých děl, především poezie, již přeložena, a tak další překladatelské generace nejen doplňovaly chybějící díla, ale musely u daného díla již počítat s překladatelskou tradicí a na ni buď navazovat, nebo ji revidovat. Z tohoto důvodu označuje Otokar Fischer třetí epochu českého překladatelství jako období revize⁸ (Levý, 1996, s. 186–187).

S obdobím před první světovou válkou je neodmyslitelně spojena literární skupina Česká moderna⁹, do níž spadali dekadenti a symbolisté jako F. X. Šalda nebo realisté kolem T. G. Masaryka (Levý, 1996, s. 186–187). Podle Šaldy nebylo cílem překladu přibližování cizí literatury naší literatuře, tedy kulturní sblížení a vyrovnání, ale naopak zachování individuality, mělo tedy jít o kulturní diferenciaci. Šalda byl v 90. letech zastáncem co

⁸ Revize byly mířeny především proti lumírovcům, jelikož právě Vrchlického metoda byla hojně kritizována (Levý, 1996, s. 213).

⁹ Metodicky blízký České moderně byl i Emanuel Lešehrad, který se zasloužil o vznik překladové verze *Podobizna Doriany Graye* z roku 1927 (Levý, 1996, s. 182).

nejplnější věrnosti, ale později svůj postoj změnil a začal obhajovat volnost překladu (Levý, 1996, s. 193).

Dekadentní překladatele z konce 19. století charakterizoval jejich tzv. překladatelský jazyk, který se vyznačoval „celou řadou stylistických manýr“ (Levý, 1996, s. 198). Nešlo pouze o kopírování slovosledu nebo přebírání cizích slov, ale čeští dekadenti psali cizím pravopisem i slova u nás již zdomácnělá. Jedním z charakteristických rysů České moderny je podle Levého (1996, s. 198) právě záměrná exotizace češtiny. Za tímto přeceňováním estetické funkce jazyka mohla stát vědomá snaha slova exotizovat, což mělo u čtenáře vyvolat dojem něčeho cizího. Překladatelé této doby měli sklon k nevšedním a originálním výrazům a nebáli se ani zastaralých slov či novotvarů (Levý, 1996, s. 199).

Vedle esteticky mířeného zcizování jazykových prostředků zde najdeme i nadměrné zčešťování běžných cizích slov. Názory jednotlivých překladatelů na počešťování se lišily, platilo však, že pokud dané slovo cítili jako cizí, zdráhali se ho zapsat českým pravopisem (Levý, 1996, s. 199). Levý (1996, s. 202) překladatelům této doby dále vyčítá i přehnaně zčeštěné překlady, které zkreslovaly význam díla. Jako příklad je zde uveden Prusíkův překlad Gogolova *Revizora*, který svým zčeštěním působí příliš měšťačky. Dále byly pro toto období charakteristické i tendence k ideové interpretaci textů. Časté bylo nadměrné používání velkých písmen, které bylo, a stále je i v dnešní době, inspirováno západní zvyklostí. Ponechávání velkých písmen se dá vysvětlit tím, že se překladatel necítí oprávněn dopouštět se takovýchto změn a chce pojímům ponechat jejich důležitost či jedinečnost (Levý, 1996, s. 200–201).

Na začátku 20. století byli aktivní především překladatelé, kteří byli odchováni teorií dekadentů konce 19. století. Ve velkém se překládala hlavně próza, a to technikou ne příliš vespělou. Překládali žurnalisté, neumělci, filologové i ochotníci, kteří se pevně drželi slovosledu originálu a používali cizí výrazy, které byly pod čárou nebo v poznámkovém aparátu vysvětleny (Hrala, 1987, s. 46; Levý, 1996, s. 202–203). Problémem konce 19. a začátku 20. století bylo, že pozornost a snaha o zlepšení překladatelských metod se zaměřovaly pouze na poezii a veršovaná dramata, ne na prózu, která tak v tomto ohledu zaostávala a trpěla řadou nedostatků (Masnerová, 2002b, s. 44). Proto se u nás před první světovou válkou, po dvacetileté metodické závislosti na teoriích České moderny, začala projevovat potřeba nového přístupu k překladatelské činnosti. Z jazykových důvodů se tehdejší exotizační přístupy, doslovnost a toporný jazyk překladu stávaly neúnosnými, a tak se filologové a představitelné starších literárních generací pokusili o první reformu českého překladatelství (Levý, 1996, s. 209).

Kampaň mířenou proti špatnému jazyku překladové literatury oficiálně zahájil 14. května 1911 J. V. Sterzinger, který v Národních listech otisknul svůj článek *Za očistu české*

literatury překladové, v němž kritizoval špatnou kvalitu českých překladů a špatnou vydavatelskou praxi a zasazoval se o reformu literární vědy a literárního překladu. Podle Sterzingera mělo být řešením tohoto problému sdružení překladatelů a čtenářů, které by přispělo ke zkvalitnění překladové tvorby. V červnu 1911 se sešla přípravná schůze, která navrhla vznik naší první překladatelské organizace Sdružení překladatelské. Jeho členy byli J. V. Sládek, Jaroslav Vrchlický nebo Jakub Arbes a prosazovali myšlenku, že rovnost uměleckého účinku je důležitější než ekvivalence uměleckých prostředků. Vyslovovali se sice proti doslovnému překladu, ale byli jeho zastánci při překladu poezie. Sdružení brzy zaniklo a ačkoli se nezasloužilo sice o tolik, jak se očekávalo – nevznikla nová metoda překladu a nepořádaly se žádné překladatelské kurzy, jak bylo původně zamýšleno –, zvýšil se alespoň zájem o překladatelství. Na Sdružení překladatelské navázala v roce 1936 překladatelská organizace Kruh překladatelů, která již byla stálejší (Levý, 1996, s. 209–211).

Otokar Fischer definoval v roce 1916 nová stanoviska překladatelství, která nutně reagovala na překladatelskou doslovnost, jež charakterizovala období od konce 19. století až do první světové války. Fischer byl toho názoru, že aby byl překladatel věrný, nesmí být jeho překlad doslovný. Nemá tedy být kopií originálu, ale má se pokoušet o zachování ekvivalence účinku na čtenáře (Levý, 1996, s. 220, 223).

Fischer vymezil dva způsoby, jimiž se dá překládat. Tím prvním je věrně zachovat všechny zvláštnosti autorova stylu, což je metoda sice uctivější k autorovi, ale sklízějící kritiku překladatelů. Druhým způsobem je překládat volněji a přirozenější češtinou, což vyhoví stylistickým požadavkům a usnadní četbu, ale rozbourá autorovu originální stavbu. Fischer také souhlasil s tím, že překlad je podmíněn dobou a má tedy omezené trvání. Překládat by se podle něj mělo pro současné čtenáře a žádný překlad podle něj není nenahraditelný (Levý, 1996, s. 220, 223). Dále Fischer upozorňoval na aktualizaci jazyka – překladatel se má vyvarovat do očí bijících archaismů a má pečlivě zvážit, kdy vlastní nebo místní jméno potřebuje lokalizaci (Levý, 1996, s. 225).

Otokar Fischer ukončuje období začátku 20. století a následujícímu období již dominuje Jiří Levý se svou vlivnou monografií *Umění překladu*, v níž se vyjadřuje k historii české translatologie, nastiňuje překladatelské přístupy své doby a začíná rozvíjet koncept norem překladu. V 90. letech 20. století se začal na mezinárodní úrovni zabývat normami překladu Toury, který svou prací navázal mimo jiné i na přístupy Levého (Zehnalová, 2020, s. 21–22).

5.2 Překladatelská metoda 21. století

Normy překladu jsou ustálené přístupy k překladu, které představují společenský a dobový vliv na překlad (Zehnalová, 2020, 21). Jak dále uvádí Zehnalová (2020, s. 24), normy překladu nejsou striktní a jedná se především o preference překladatele a jeho individuální rozhodování. Provedení překladu totiž závisí na překladateli a na tom, jaká rozhodnutí učiní a jak, a jestli vůbec, se rozhodne při překládání projevit své postoje a názory. Jelikož překladatelské normy souvisí s etikou, měl by být brán v potaz i etický postoj překladatelů – je tedy nutné, aby si byl překladatel vědom odpovědnosti, kterou vůči čtenářům má (Zehnalová, 2020, s. 24–25).

Normy překladu pochází z vlastní zkušenosti překladatele, jsou silně ovlivněny sociálním prostředím a jsou kombinací, v našem případě, českého literárního pole, světového systému překladu a globálních kulturních výměn (Zehnalová, 2020, s. 25). Překladatel mnohdy pracuje s textem, který vznikl v jiné době a v jiné kultuře, a záleží tak na jeho uvážení, jakým způsobem čtenáři dílo předloží a jaký jazyk a jaké metody zvolí (Knittlová et al., 2010, s. 29–30). Hrala (1987, s. 52) zdůrazňuje, že pro kvalitní překlad je zaručeně nutná důkladná znalost literárních dějin, abychom mohli pochopit jisté prvky vnitřní struktury děl.

V současnosti se při překladu z angličtiny do češtiny vyžaduje úplný překlad. Metody dříve využívané – aktualizace, lokalizace a adaptace – se dnes již neuplatňují, čas a místo děje ani postavy se nemění. Překladatel dnes nezasahuje ani do tematické struktury, ani do kompozice textu – do textu nepřidává, neubírá z něj ani nepřesouvá více než jednu větu (Zehnalová, 2020, s. 68).

Podle Levého (1998, s. 47) musí překladatel rozlišovat mezi jazykovou formou a ideovými a estetickými hodnotami, které se v češtině vyjadřují jinými jazykovými prostředky než ve výchozím jazyce. Překladatel se nesmí bránit tomu, aby plně rozvinul svou jazykovou tvořivost a přenesl i takové stylistické hodnoty, které čeština přirozeně vyjádřit neumí (Levý, 1998, s. 111). Nesmí je ovšem převádět mechanicky, protože výchozí a cílový jazyk si nejsou rovné, jazyk originálu by tedy neměl přímo zasahovat do překladu (Levý, 1998, s. 68).

Vše výše zmíněné potvrzuje i překladatel PV2 Petr Eliáš. Ten se v rozhovoru pro iLiteratura.cz z 18. 9. 2018 (Hajdová, 2018) nechal slyšet, že při překladu beletrie by se překladatel neměl nechávat přehnaně strhnout originálem, ale ani by do něj neměl vstupovat více, než je potřeba. Podle Eliáše (ibid.) je především nutné, aby byl překlad rovný originálu a čtenář si z něj odnesl rovnocenný čtenářský zážitek. Zastává také názor, že překladatelské postupy a postoje se mění a záleží na konkrétním díle, autorovi a na uvážení překladatele, jaké jazykové a stylistické prostředky podle něj stojí za zachování a u jakých lze najít ekvivalent

nebo je vynechat. To nás opět dovádí k tomu, že překlad je v první řadě rozhodovací proces a překladatel se nemá omezovat pouze na mechanický překlad z výchozího jazyka.

5.3 Zastarávání překladů

Zastarávání překladů je důležitý fenomén, jímž se zatím mnoho autorů nezabývá. Jako jeden z prvních se tomu u nás věnoval Milan Hrala ve své knize *Současnost uměleckého překladu* (1987). Na zastarávání překladů se více zaměřovala Helena Holemá ve své diplomové práci *Translation Obsolescence: A Comparison of Translation Strategies in the Czech Translations of the work The Jungle Book by Rudyard Kipling* (2023), a to jak po praktické stránce, tak i z hlediska dostupných zdrojů. Pro potřeby této bakalářské práce jsou využíváni klasičtí autoři Hrala a Levý, kteří se zastaráváním zabývali, a detailnější přehled této problematiky včetně bibliografie je uveden ve zmíněné diplomové práci.

Hrala (1991, s. 81) definuje zastarávání překladů jako situaci, kdy překlad již neodpovídá požadavkům doby a nedokáže náležitě plnit svoji funkci. V nakladatelské praxi se už tento překlad nedá znovu vydávat a musí se tedy buď upravit, nebo musí vzniknout překlad nový. Je však těžké odhadnout dobu, po kterou bude překlad vhodným.

Již bylo zmíněno, že životnost překladů závisí na tom, jak rychle se daný jazyk vyvíjí, protože čím rychleji se národní jazyk vyvíjí, tím rychleji budou překlady zastarávat (Levý, 1998, s. 104). Podle Levého (1998, s. 96) jsou navíc překlady k zastarávání obvykle náchylnější, jelikož původní dílo nese stopy doby, v níž vznikalo, a při překladu do aktuálně používané podoby jazyka jasně vyniknou jeho zastaralé rysy.

Je otázkou, proč i dobré překlady stárnou rychleji než originál, nebo z jakého důvodu jsou překlady aktuální pouze v jedné jazykové a kulturně jednotné epoše, zatímco originál je stále přijatelný a dochází u něj pouze k drobným změnám týkajících se pravopisu (Hrala, 1987, s. 50). V případě, že dochází k výrazným posunům ve vztahu výchozí a cílové kultury, je dokonce nutné překlady revidovat vícekrát za jednu kulturně historickou epochu. To souvisí s faktem, že v překladech se vždy odráží dobová norma a vliv literární tradice (Hrala, 1987, s. 51). Překladatel je také často méně literárně nadaný než autor, a tak se uchyluje k přebírání určitých šablon z dostupné literatury, což to může zapříčinit archaizaci jazyka. Podle Levého (1998, s. 78) například české překlady z 20. a 30. let 20. století obsahují nadbytečné archaismy, infinitivy na *-ti*, přechodníky a předminulé časy, které byly použity v originálech. Tyto jevy – infinitivů na *-ti* a přechodníků – jsme mohli zaznamenat i v PV1 v příkladech uvedených v kapitole 3 (viz tabulka 2).

Hrala (1991, s. 86) dále zdůrazňuje jazyk překladu („překladatelštinu“), který je typicky bezbarvý a omezen pouze na základní jazykové prostředky. Obsahuje ovšem více nestandardně přejatých slov, slovních spojení a jazykových figur – například anglicismů v případě překladu z angličtiny, rusismů při překladu z ruštiny apod. Takové překlady mají malou šanci na přežití, jelikož už v době svého vzniku jsou v podstatě nevhodné, tedy zastaralé (Hrala, 1991, s. 87).

Zastarávání překladů může podle Hraly (1987 s. 52) souviset i s tím, jak překladatel nakládá s dobovými reáliemi. Znalost reálií a nakládání s nimi je podle něj stejně důležité jako znalost daného jazyka. „Nejde (...) ani tolik o znalosti, jako o schopnosti převodu soustavy názorů, představ, tradice, způsobu života a všeho ostatního, co tvoří podstatu výchozí kultury, do kultury cílové“ (Hrala, 1987, s. 52). V historii českého překladu byla právě díla s historickou tematikou pro překladatele výzvou – složitost řešení a odpovídajícího jazykového vyjádření byla komplikována dobou vzniku překladu a dobou, v níž se děj odehrává. V souvislosti s tím je nutné, aby překladatel zvolil správnou jazykovou normu, která bude pro čtenáře srozumitelná. To v minulosti často vedlo k tomu, že se překladatelé přikláněli k neobvyklým překladatelským řešením, která mohla působit až komicky (Hrala, 1987, s. 53).

Závěrem se dá říci, že zastarávání je to, co odlišuje překlad od původní literatury. Mezi příčiny zastarávání tedy patří nízká kvalita překladatelovy práce, vliv soudobých literárních trendů, změna jazykové normy, změna ve způsobu života a myšlení a celkově proměny, jimiž si daná kultura prošla.

6 Cíle a metodologie práce

Obraz Doriany Graye patří k mým nejoblíbenějším knihám a dílo samotné i jeho autor jsou pro mě svým příběhem fascinující. Jak již bylo naznačeno v kapitole 3, v české translatologii ani lingvistice není na toto téma vypracováno mnoho prací, a proto jsem se rozhodla věnovat srovnání dvou překladů právě tohoto díla. V elektronické ani papírové podobě se mi nepodařilo získat první český překlad, a proto jsem za první zkoumanou překladovou verzi zvolila historicky druhý český překlad z roku 1915 od Dr. Bořivoje Prusíka, který byl dostupný v antikvariátu. Aby byl názorně vidět vývoj českého jazyka a překladatelských metod, rozhodla jsem se PV1 porovnávat s dosud nejnovějším českým překladem od Petra Eliáše z roku 2020. Vznik obou PV tedy dělí 105 let.

Cílem této práce je zjistit, jak se v PV1 odráží dobové způsoby překládání a jaké existují mezi PV1 a PV2 rozdíly na lexikální rovině. Zároveň by tato práce měla potvrdit již zmiňovanou hypotézu Levého, že čeština prošla za více než sto let, které vznik obou PV dělí, velkým vývojem. Lexikální rovina byla pro tento výzkum zvolena z důvodu, že obě PV vychází z jiného VT, což značně zkomplikovalo prvotní záměr zkoumat rovinu textovou. PV1 a PV2 se totiž po textové rovině mírně liší, stejně jako původní verze 1 a verze 2, a je těžké určit, jaké změny v PV1 byly provedeny autorem a jaké překladatelem.

Nejprve jsem si obě PV přečetla a snažila se určit, jaké prvky by bylo vhodné zkoumat. Předběžnou analýzu jsem prováděla porovnáváním PV přímo mezi sebou, aby byly dané rozdíly jasně vidět. Během toho jsem mimo jiné došla k zjištění, že obě PV vychází z odlišných VT. Na základě předběžné analýzy jsem zvolila tři jevy, kterým se budu v praktické části věnovat, a vytvořila následující hypotézy, podle nichž jsem formulovala výzkumné otázky zmiňované v Úvodu:

- **Hypotéza č. 1:** PV1 je nekonzistentní a nesjednocená v převodu jmen – některá jména jsou počestřována, zatímco jiná zůstávají v původním tvaru, tj. jedno jméno se objevuje v různých podobách a zároveň jsou různá jména překládána různými způsoby. PV2 takové nedostatky neobsahuje.
- **Hypotéza č. 2:** PV1 obsahuje anglicismy bez pravopisných změn či s menšími pravopisnými změnami, které se v dnešní době již nepoužívají. V PV2 jsou tyto anglicismy více počestřené nebo nahrazeny českým ekvivalentem.
- **Hypotéza č. 3:** PV2 obsahuje zastaralé jazykové prostředky, které mají ve čtenáři navodit dobovou atmosféru. PV1 v těchto případech často volí překladové ekvivalenty, které jsou v dnešní době srozumitelnější.

Obraz Dorian Graye není příliš rozsáhlým dílem – VT má 205 stran, PV1 327 stran a PV2 237 stran –, a proto jsem se rozhodla všechny tři analýzy aplikovat na celý text. Vzhledem k vysokému počtu odpovídajících vzorků, které byly během jednotlivých analýz objeveny, jsou vždy uváděny a komentovány pouze vybrané příklady. Všechny objevené vzorky jsou k dispozici v tabulkách v příloze. U jednotlivých vzorků v příloze je v kulatých závorkách vždy uvedeno číslo strany, na které se lexikální jednotka v daném díle objevuje.

Dále jsou přiloženy i VT (verze 1 i verze 2), PV1 a PV2, v nichž jsou barevně zaznačeny jednotlivé prvky. Modré zvýraznění se pojí s analýzou č. 1 a jsou tak označována jména a oslovení, červené zvýraznění souvisí s analýzou č. 2 a označuje anglicismy a žluté zvýraznění je spojeno s analýzou č. 3 a jsou tak vyznačeny zastaralé jazykové prostředky. Tyto texty spolu s excelovými tabulkami, které posloužily k provedení jednotlivých analýz, jsou vzhledem k ochraně autorských práv uloženy na *tomto úložišti* a chráněny heslem *DorianGray*.

6.1 Vymezení kritérií pro analýzy

6.1.1 Analýza č. 1 – Převod jmen

První analýza bude zkoumat převod jmen do češtiny. Jejím cílem bude ověřit hypotézu, že PV1 postupuje při překladu jmen nekonzistentně, a zároveň poukázat na odlišnost překladatelských metod při nakládání se jmény.

Při překladu jmen se v minulosti místo anglických jmen dosazovaly počestěné verze jmen, případně docházelo k jejich nahrazování českými křestními jmény. Tento postup se očekává v PV1. Srovnání s PV2 by mělo zároveň prokázat, že v současnosti již při překladu jmen nedochází k velkému počestřování a jedinou výraznější změnou je přidání koncovky *-ová* u ženských příjmení. Co se přechylování ženských příjmení týče, v dnešní době neexistuje jednotná norma, která by určovala, zda se cizí ženská příjmení při překladu do češtiny mají nebo nemají přechylovat. Internetová jazyková příručka (IJP) vzhledem k možným problémům a nejasnostem¹⁰, k nimž by bez přechýlení příjmení mohlo dojít, přechylování doporučuje (IJP, heslo *Přechylování příjmení ve veřejné komunikaci*).

Levý (1998, s. 116) tvrdí, že vlastní jméno by se mělo překládat pouze v případě, že má významovou hodnotu. Pokud se jedná o jméno, které je v dané kultuře zakořeněno, měl by překladatel zvolit substituci nebo transkripci. Pokud jméno nese vnitřní význam, je vhodná substituce, ale pokud žádný význam nenese nebo tento význam není pro dílo důležitý, bylo by

¹⁰ V češtině hrají velkou roli pády a koncovky, bez nichž je čeština nejednoznačná. Proto je nám například situace „Svobodová urazila Novákovou.“ zcela jasná, ale „Smith urazila Jones.“ už ne (Hamšíková, 2019).

vhodnější zvolit transkripci. Překladatel by měl vždy přihlížet ke všem faktorům a na základě nich se rozhodovat, které řešení zvolí. Pokud ovšem významová složka jména chybí, k substituci by docházet nemělo (Levý, 1998, s 116).

6.1.2 Analýza č. 2 – Anglicismy a cizí jazykové prvky

Druhá analýza se bude zaměřovat na anglicismy a na pravopisné změny, k nimž došlo při jejich překladu v PV1 a v PV2. Cílem této komparativní analýzy bude potvrdit výrok, že čeština prošla během více než sta let velkým vývojem. Předpokládá se, že v PV1 se vyskytují slova, která byla z angličtiny přejata beze změny pravopisu nebo s menší změnou, než je dnes běžné. Během předběžné analýzy bylo odhaleno, že PV1 obsahuje cizí slova psaná s *th*, *s*, *ff*, *ll* nebo s krátkými samohláskami, což v dnešní době působí zastarale.

Jak bylo zmiňováno v teoretické části, překladatelé mají tendence k nadměrnému přejímání cizích slov, v tomto případě anglicismů, která dosazují často i v případech, kdy by běžně použili český ekvivalent. PV1 navíc vznikla v době, kdy v překladech docházelo k záměrné exotizaci češtiny a naši překladatelé dekadentní tradice často exotizovali i slova, která u nás byla v této době již zdomácnělá nebo měla svou českou podobu. Během více než sta let, která vznik PV1 a PV2 dělí, se tato slova stala součástí českého jazyka a prošla si dalšími pravopisnými změnami. Je možné, že v PV2 se tyto anglicismy a slova cizího původu ani vyskytovat nebudou a budou nahrazeny českým ekvivalentem.

Nový encyklopedický slovník češtiny (NESČ, heslo *anglicismus*) vymezuje pojem *anglicismus* jako lexikální prostředek přejatý z angličtiny, který se trvale začlenil do českého jazyka. U anglicismů často dochází k jejich počešťování, které se může týkat jejich výslovnosti, pravopisu, skloňování nebo časování. K přejímání slov z angličtiny dochází nejen u nás již od začátku 20. století. Tento fenomén se všeobecně týká většiny moderních jazyků a úzce souvisí s vedoucím postavením angličtiny v ekonomice, technologiích či politice.

V této analýze narazíme na slova pravopisně počeštěná, u nichž došlo ke zdomácnění, čímž byl změněn jejich pravopis tak, aby odpovídal výslovnosti v češtině. Podle IJP (heslo *Poešťování přejatých slov včetně vlastních jmen*) rozhoduje o pravopisu a jeho možných změnách u slov přejatých míra jejich zdomácnění. U některých slov navíc dojde k počeštění téměř ihned, zatímco u jiných to trvá déle, nebo k tomu ani nedojde a slova si ponechávají svůj původní pravopis.

IJP (heslo *Poešťování přejatých slov včetně vlastních jmen*) uvádí těchto osm způsobů počeštění cizích slov:

- a) dojde k odstranění skupin *ae*, *ai*, *oe* vyslovovaných jako [e/é]: *aféra*, *prémie*;

- b) písmeno *c* či skupina *ck* vyslovovaná jako [k] se mění na *k*; *qu* se píše jako *kv*, *gu* jako *gq*; *w* jako *v*, *i/y* vyslovované jako [j] se píše jako *j*; *rh* se zjednodušuje pouze na *r*: *kakao*, *hokej*, *sangvinik*, *jachta*;
- c) skupinu *th* píšeme jako *t*: *estetika*, *syntéza*;
- d) zdvojená písmena jako *ss*, *ll*, *dd* zjednodušujeme: *ilegální*, *dilema*;
- e) slova přejatá hlavně z angličtiny nebo francouzštiny často píšeme podle jejich české výslovnosti: *atašé*, *šofér*, *kovboj*;
- f) počestěným způsobem zapisujeme i slova nespisovná nebo citově zabarvená: *kvartýr*, *špajz*;
- g) ve zdomácnělých slovech můžeme původní *s* v češtině vyslovované jako [z] zapisovat písmenem *s* i *z*: *celulosa* – *celulóza*, *fysika* – *fyzika*;
- h) s dlouhou samohláskou se zapisují slova, u nichž se dlouhá samohláska vyslovuje bez většího kolísání: *anténa*, *móda*, *téma*.

6.1.3 Analýza č. 3 – Výskyt zastaralých jazykových prostředků v PV2

Třetí analýza bude zkoumat zastaralé lexikální prvky, jimiž se překladatel PV2 pokoušel u čtenáře navodit atmosféru Anglie konce 19. století. Přesněji se jedná o historismy, slova zastaralá a knižní výrazy. K jejich identifikaci posloužila slovníková část IJP a SSJČ, které daný pojem označují jako historismus nebo zastaralý či knižní výraz. V některých případech se ovšem nedá opírat o slovníky, jelikož v nich daný výraz není zmíněn, a tak bude využít i ČNK, který ukazuje frekvenční pásmo daného slova a frekvenci jeho výskytu podle typu textu. Pokud se slovo vyskytuje pouze nebo převážně v beletrii, bude zařazeno do této analýzy.

Cílem analýzy č. 3 bude zjistit, jak frekventované jsou zastaralé jazykové prostředky v PV2. Zároveň je otázkou, jestli se dané výrazy vyskytují i v PV1. Během předběžné analýzy jsem totiž zaznamenala, že v PV2 mnohdy docházelo k záměrné historizaci, zatímco v PV1 byly použity překladové ekvivalenty, které na rozdíl od PV2 odráží současnou podobu češtiny a pro dnešní čtenáře by mohly být přijatelnější.

Podle NESČ (heslo *historismus*) se pojem historismus vztahuje k reálným jevům a skutečnostem, které již zanikly a jsou spojeny s minulostí. Tyto jevy jsou charakteristické pro určité historické období a mohou se vyskytovat v různých věcných okruzích. Může se jednat o názvy starých zbraní a peněz nebo o označení zaměstnání a řemeslníků. Historismy se od

archaismů¹¹ a zastaralých slov liší tím, že v současné češtině již nemají neutrální synonyma.

IJP (heslo *Slovníček – vybrané pojmy*) se věnuje definici knižních a zastaralých prostředků. Knižní jazykové prostředky se obvykle používají v umělecké tvorbě a esejistických textech nebo při slavnostních projevech. Knižní výrazy jsou dnes vnímány jako velice formální a často mohou nést určitou emoci nebo působit vznešeně. Zastaralé jazykové prostředky se v současné češtině nepoužívají, vyšly z běžného užívání a daly přednost jiným pojmenováním, která nesou stejný význam.

¹¹ Archaismus je podle NESČ (heslo *archaismus*) zastaralý jazykový prvek, který už nepatří do současného jazykového systému a přestal se aktivně používat. U archaismů v současné podobě češtiny existuje neutrální synonymum.

7 Analýzy

V této části jsou předloženy jednotlivé analýzy. Příklady nalezených vzorků jsou vždy uvedeny v tabulkách a následně jsou doplněny o komentáře překladatelských řešení. První dvě analýzy kladou větší pozornost na PV1, z níž primárně vychází, a PV2 je v těchto případech používána k názorné ukázce toho, jakým způsobem se český jazyk a normy překladu vyvinuly. Třetí analýza vychází z PV2 a srovnání s PV1 slouží ke zhodnocení volby překladatelských řešení.

7.1 Analýza č. 1 – Převod jmen

Předmětem této analýzy jsou rozdíly mezi PV1 a PV2 v překladu jmen a oslovení. Během předběžné analýzy byla stanovena hypotéza, že PV1 je v převodu jmen nekonzistentní. Některá jména jsou počešťována, zatímco jiná zůstávají v původním tvaru, a to samé se objevuje také u oslovení. Předpokládám, že PV2 takové chyby neobsahuje.

Před samotnou analýzou je potřeba podotknout, že *Obraz Doriana Graye* často zmiňuje osobnosti z umělecké sféry, historie a také z řecké mytologie, při jejichž překladu také docházelo k jistým odlišnostem. Jelikož však mnoho z těchto jmen sama neznám, rozhodla jsem se je do analýzy nezahrnovat a věnovat se pouze literárním postavám.

Tato analýza pracuje s celkem 58 postavami a dalšími dvěma osloveními. Jednotlivé aspekty překladu jsou probírány v následujících podkapitolách.

7.1.1 Překlad oslovení

První částí této analýzy jsou způsoby oslovení. Všechna oslovení jsou uvedena v příloze č. 1 a v tabulce 3 budou pro ilustraci předloženy vybrané příklady.

Dorian Gray je Sibyl oslovován jako *Prince Charming*. Prusík tuto přezdívku překládá jako *princ Zlatovlásek*, Eliáš zase jako *Krásný princ*. Prusíkovo řešení se mi v tomto případě zdá výstižnější, protože vystihuje pocity Sibyl, která si s Dorianem připadala jako v pohádce. Další přezdívku měl Lord Henry, který je pro své kontroverzní názory nazýván *Prince Paradox*, což bylo oběma překladateli přímo přeloženo jako *princ Paradox*.

Co se konkrétních oslovení týče, v knize se nejčastěji objevují oslovení *Mr.* a *Mrs.*, která v PV1 zůstávají ve většině případů nezměněna, zatímco v PV2 jsou vždy nahrazena českým oslovením *pan* nebo *paní*. V obou PV zůstává zachováno anglické *lady* a *lord*. K odlišným řešením dochází u překladu oslovení *Miss*, které v PV1 zůstává zachováno, zatímco v PV2 jej nahrazuje české *slečna*. Stejným případem je i *Sir* či *monsieur* – v PV1 jsou tato oslovení v některých případech ponechána, případně nahrazena českým *pane*. V PV2 je použito jednotné

řešení, a sice *pane*, v některých případech je dokonce vynecháno.

Setkáváme se také s jedním případem oslovení *Madame (Madame de Ferrol)*, které je v PV1 opět přeloženo dvěma způsoby – jednou jako *lady Ferrol* a podruhé jako *madame Ferrolová*. V PV2 v tomto případě nedošlo při překladu k velkým změnám a bylo zachováno *madam de Ferrol*.

PV1 se při překladu oslovení vyznačuje nejednotností. Většina oslovení zůstává nezměněna (*Mr. Hubbard, Mrs. Leafová*), ale ojediněle dochází i k nahrazení českým ekvivalentem (*pane Grayi, paní Leafová*). Dále můžeme PV1 vytknout i skloňování oslovení *Mr.*, které je rovněž nejednotné. Ve většině případů jej Prusík nesklonuje, ale na straně 59 se můžeme setkat s tvarem *Mra. Graye*. S touto nekonzistentností souvisí i nejednotné užívání velkých písmen u titulů *sir* a *lady*, čemuž ovšem bude věnována pozornost v další části této analýzy.

Levý (1998, s. 119) v souvislosti s oslovováním zmiňuje, že „(s)oučasná překladatelská teorie stále více zdůrazňuje zachování národní a historické specifičnosti originálu“. To by mohlo vysvětlovat, proč jsou v PV1 zachovávány společenské konvence a překladatel oslovení typu *Sir, Mr.* apod ponechává. Levý (1998, s. 122) se dále nechává slyšet, že překládání každého francouzského *monsieur* či anglického *Sir* českým *pane* by bylo rušivé a nenavodilo by ve čtenáři náležitou atmosféru. Navrhuje tedy tato zdvořilostní oslovení buďto vynechat, nebo využít české tituly jako například *pane profesore* nebo *pane řediteli*, pokud by to situace dovolovala.

Dobová norma se projevuje také ve skloňování. Viditelný rozdíl je například u Dorianova sluhy Francise. Stejně jako další jména zakončená na *-s, -z* a *-x* se dnes jméno Francis skloňuje podle vzoru „muž“ a v 5. pádě se dnes používá tvar *Francisi*, avšak v minulosti se skloňovalo podle vzoru „pán“, tedy *Francise* v 5. pádě (IJP, heslo *Osobní jména mužská zakončená ve výslovnosti na souhlásku*).

Tabulka 3 – překlady oslovení

Př.	VT	PV1	PV2
1	Lord Henry Wotton / Harry	lord Henry Wotton / Harry	lord Henry Wotton / Harry
2	Lady Brandon	lady Brandonová	lady Brandonová
3	Mrs. Vane	Mrs. Vaneová	paní Vaneová
4	Sir Anthony Sherard	Sir Anthony Sherard	sir Anthony Sherard
5	Mr. Hubbard	Mr. Hubbard	pan Hubbard
6	Alan Campbell / Mr. Campbell	Alan Campbell / Mr. Campbell	Alan Campbell / pan Campbell

7	Madame de Ferrol	lady Ferrol / Madame Ferrolová	madam de Ferrol
8	Mr. Erskine of Treadley	Mr. Erskine z Treadleye	pan Erskine z Treadley

7.1.2 *Substituce jmen, přechylování příjmení*

Další část této analýzy zkoumá nahrazování anglických křestních jmen těmi českými, počestřování jmen a přechylování příjmení. Jak již bylo zmíněno v teoretické části, substituce českými jmény a jejich počestřování bylo dříve překladatelskou tradicí. Dobová podmíněnost se v tomto případě tedy projevuje použitím českých křestních jmen a počestřováním jmen anglických. Křestní jména jsou pro přehlednost uváděna tak, jak se k nim odkazuje, tedy i s tituly, u nichž až na jednu výjimku ke změnám nedocházelo. Touto výjimkou je *lady Agatha*, z níž se postupem času stala *teta Agata*.

V PV2 nebylo počestřeno ani jedno jméno literární postavy. V PV1 byl přístup k překladu jmen poměrně chaotický a nejednotný – bylo počestřeno celkem 12 jmen, která budou uvedena v tabulce 4 spolu s jejich překladovými ekvivalenty z VT a PV2.

Hned prvním počestřeným jménem, s nímž se v PV1 setkáváme, je jméno autora – *Oskar Wilde*. Tato podoba autorova jména byla uvedena již na obálce knihy. Mnoho jmen, u nichž došlo v PV1 k počestření, je opět ukázkou Prusíkova nekonzistentního překladu (např. příklady č. 1 a 3, více rozebíráno v podkapitole 7.1.4).

Příklady z tabulky 4, u nichž došlo v PV1 k substituci, se dají dělit na dvě skupiny. Tou první, příklady č. 5–12, jsou plně počestřená jména, která se běžně používají (*George* → *Jiří*). Druhou skupinou (příklady č. 1–4) jsou jména částečně počestřená, jež si stále zachovávají cizost – např. křestní jméno *Margaret* bylo pouze počestřeno na *Margareta* a nedošlo k nahrazení českým *Markéta*.

V PV1 bylo dokonce počestřeno i jedno příjmení. Tím je *Mr. Isaacs*, který je v PV2 adekvátně přeložen jako *pan Isaacs*, zatímco v PV1 došlo k jeho počestření a stal se z něj *Mr. Isák*. Podobně do očí bijící jsou v tabulce 4 především příklady č. 7–11, v nichž se vyskytují typicky česká jména, která se do děje odehrávajícího se v Anglii příliš nehodí.

Tabulka 4 – substituce českými jmény

Př.	VT	PV1	PV2
1	Lady Agatha	lady Agatha (27) / teta Agata (63)	lady Agatha / teta Agatha
2	Sir Anthony Sherard	Sir Antony Sherard	sir Anthony Sherard
3	Lady Margaret Devereux	lady Margaret Devereux (54) / Margareta Devereux (57)	lady Margaret Devereuxová

4	Sibyl Vane / Miss Sibyl	Sybilla Vaneová / Miss Sybilla	Sibyl Vaneová / slečna Sibyl
5	Mr. Isaacs	Mr. Isák	pan Isaacs
6	Victor	Viktor	Victor
7	Uncle George	strýček Jiří	strýček George
8	Sir Thomas Burdon	sir Tomáš Burdon	sir Thomas Burdon
9	Lady Elizabeth Devereux	lady Alžběta Devereuxová	lady Elizabeth Devereuxová
10	George Willoughby	Jiří Willoughby	George Willoughby
11	Ernest Harrowden	Arnošt Harrowden	Ernest Harrowden
12	Adolphe	Adolfovi	Adolpha

Příjmení v *Obrazu Doriana Graye* nenesou významovou složku, takže jejich překlad do češtiny nebylo nutno řešit. Jedinou změnou, ke které u překladu příjmení v PV1 i PV2 docházelo, je přidání koncovky *-ová* u ženských příjmení (viz příklady v tabulce 5).

V románu se objevuje celkem 21 ženských příjmení. V PV2 došlo k přechýlení všech 21 příjmení, stejně jako v PV1, nicméně nejedná se vždy o stejné případy. *Lady Margareta Devereux* koncovku *-ová* v PV1 nedostala, přitom *Lady Elizabeth Devereux*, s níž sdílí stejné příjmení, byla přechýlena na *lady Alžbětu Devereuxovou*. Stejně tak nedošlo v PV1 k přechýlení ani u první zmínky o *lady Ferrol*, která však byla o dvě strany dále uvedena jako *Madame Ferrolová*.

Další chybou bylo v PV1 také k přechýlení jména sestry lorda Henryho *Lady Gwendolen*. Ačkoli je *Gwendolen* běžným anglickým křestním jménem, bylo v PV1 považováno za příjmení a přechýleno dvěma způsoby na *lady Gwendolinovou* a *lady Gwendolenovou*. Opět se tedy jedná i o příklad nekonzistentního překladu.

Drobnou změnu v překladu v PV1 a PV2 vidíme u příkladu č. 8. Příjmení *Lady Hilstone* končí na *-e*, které bylo v PV1 odebráno a příjmení bylo přechýleno jako *lady Hilstonová*, naopak v PV2 bylo *-e* ponecháno a přechýleno jako *lady Hilstoneová*. Podle IJČ (heslo *Osobní jména mužská zakončená ve výslovnosti na souhlásku*) jsou v tomto případě oba způsoby skloňování možné a ani o jednom způsobu se nedá říct, že by byl vhodnější či frekventovanější.

Tabulka 5 – přechylování příjmení

Př.	VT	PV1	PV2
1	Lady Brandon	lady Brandonova (18) / lady Brandonová (19)	lady Brandonová
2	Lady Margaret Devereux	lady Margaret/Margareta Devereux	lady Margaret Devereuxová
3	Sibyl Vane	Sybilla Vaneová	Sibyl Vaneová

4	Lady Gwendolen	lady Gwendolinová (160) / lady Gwendolenová (221)	lady Gwendolen
5	Lady Elizabeth Devereux	lady Alžběta Devereuxová	lady Elizabeth Devereuxová
6	Lady Narborough	lady Narboroughová	lady Narboroughová
7	Madame de Ferrol	lady Ferrol (258) / Madame Ferrolová (260)	madam de Ferrol
8	Lady Hilstone	lady Hilstonová	lady Hilstoneová
9	Hetty Merton	Hetty Mertonová	Hetty Mertonová

7.1.3 Nedostatky při překladu jmen

V románu se vyskytuje dohromady 58 postav, přičemž při překladu 14 z nich se v PV1 objevují určité nedostatky. Všechny tyto případy jsou uvedeny v tabulce 6. V PV2 nebyly při překladu jmen žádné takové nedostatky objeveny.

Tabulka 6 – nedostatky při překladu jmen

Př.	VT	PV1	PV2
1	Mrs. Vandeleur	Mrs. Vandeleurová (62) / Mr. Valseleur (66)	paní Vandeleurová
2	Lady Hampshire	Lady Hamshirová	lady Hampshirové
3	Lady Gwendolen	lady Gwendolinová (160) / lady Gwendolenová (221)	lady Gwendolen
4	Mr. Danby	pan Damby	pan Danby
5	Dr. Birrell	Dr. Birell	doktora Birrella
6	Lord Kent's [only son]	[jediným synem] lorda Kentsa	[jediný syn] lorda Kenta
7	Lady Ruxton	lady Roxtonová (267) / lady Ruxtonová (262)	lady Ruxtonová
8	Lady Alice Chapman	lady Alice Chapmannová	lady Alice Chapmanová
9	Mr. Chapman	Mr. Chapmann	pan Chapman
10	the Willoughbys	Willonghsbyovi	Willoughbyovi
11	Geoffrey Clouston	Geoffrey Clonstow (264) / sir Geoffreyem Clouston (294)	Geoffrey Clouston
12	Lord Grotrian	lord Grotman	lorda Grotriana
13	Lady Branksome	lady Branksamová	lady Branksomová
14	Lady Henry	lady Henry	lady Wottonová

Příklad č. 1 je ukázkou nekonzistentního převodu jmen v PV1. Při první zmínce bylo toto příjmení přeloženo správně (*Mrs. Vandeleurová*), nicméně během další zmínky došlo ke dvěma chybám. Tou první je zaměnění písmena *d* za *s*. Druhou chybou je v tomto případě záměna ženy za muže – z *Mrs. Vandeleurové* se stal *Mr. Vanselaar*. V PV2 bylo s tímto jménem nakládáno správně a bylo přeloženo jako *paní Vandeleurová*.

U příkladů č. 2 a 5 bylo v PV1 vynecháno jedno písmeno (*Lady Hampshire* → *Lady Hamshirová*, *Dr. Birrell* → *Dr. Birell*). Naopak u příkladů č. 8 a 9 bylo do příjmení zase jedno písmeno přidáno (*Lady Alice Chapman* → *lady Alice Chapmannová* a její manžel *Mr. Chapman* → *Mr. Chapmann*). U příkladu č. 6 došlo také k přidání písmena *s*, což bylo pravděpodobně způsobeno použitím přivlastňovacího *s* v angličtině, čemuž překladatel nejspíše neporozuměl správně – *Lord Kent's* → *lord Kents*.

U příkladu č. 3 došlo v PV1 k přechýlení a přidání koncovky *-ová*, ačkoli se jedná o ženské jméno *Gwendolen*, jak je správně přeloženo v PV2, ne příjmení. Navíc se i toto přechýlení vyskytuje ve dvou verzích – *lady Gwendolenová/lady Gwendolinová*.

Ke špatnému překladu příjmení došlo i u příkladů č. 10, 11 a 12. *The Willoughbys* byli přeloženi jako *Willonghsbyovi*. Zde mohlo být písmeno *s* přidáno z důvodu použití koncovky *-s* v angličtině k označení manželského páru, což mohlo být opět špatně pochopeno překladatelem. Dále došlo k zaměnění písmena *u* za *n* a špatně tak byl přeložen *Geoffrey Clouston*, který byl nejdříve zmíněn chybně jako *Geoffrey Clonstow*, ale o pár stran dále byl přeložen správně jako *Geoffrey Clouston*. K omylu došlo i u *Lorda Grotriana*, který byl v PV1 přeložen chybně jako *lord Grotman*.

K záměně písmenek došlo i u příkladů č. 4, 7 a 13. K nejednotnému zacházení se jménem došlo také u *Lady Ruxton*, která byla nejdříve představena jako *lady Roxtonová*, ale následně se z ní stala už správně *lady Ruxtonová*.

Nesprávný překlad se v PV1 objevuje i u manželky lorda Henryho, která je podle anglického zvyku oslovoována jménem svého manžela, tedy jako *Lady Henry*. V PV1 bylo toto oslovení beze změny ponecháno. Tato tradice se však v Česku nedodrhuje, čtenáři s ní nemusí být obeznámeni a mohla by je zmást. Levý (1998, s. 122) proto radí křestní jméno manžela vynechat a buďto použít pouze přechýlené příjmení, nebo připojit i křestní jméno manželky, pokud je nám známo. Tím se řídil Eliáš při překladu PV2 a použil oslovení *lady Wottonová*.

7.1.4 Nekonzistentnost

Překlad jmen postav v PV1 je poměrně matoucí a nekonzistentní. Metoda překladu jmen a titulů je v PV2 jednotná a nedochází k žádnému počesťování, pouze k přechylování ženských příjmení. To však u PV1 neplatí. Jak již bylo zmíněno u příkladů výše, překlad jmen a oslovení, počesťování jmen a jejich přechylování je v PV1 nekonzistentní a dotklo se to celkem 9 z 58 postav. Všechny tyto případy jsou uvedeny v tabulce 7.

Nekonzistentnost se týká i substituce českými křestními jmény. Prusík se rozhodl k substituci pouze u čtyř anglických jmen, která nahradil jejich českou podobou (*Jiří, Tomáš, Alžběta, Arnošt*). V textu zasazeném v Anglii působí tato jména poměrně rušivě.

Dále se nekonzistentnost PV1 projevuje v zachování anglického *Mr., Mrs.* a *Miss*, které je z větší části ponecháno v angličtině, ale na několika místech se setkáme i s jeho českou obdobou. To opět působí zmatečně, protože čtenář si zvykne na zachování těchto anglických společenských konvencí a po nějaké chvíli je to narušeno změnou.

Nekonzistentně působí v PV1 i zachování velkých počátečních písmen. U anglického oslovení *Lady* došlo pouze jednou k zachování počátečního velkého písmene *L*, ve zbylých případech bylo použito malé písmeno *l*. Problematictější je oslovení *Sir*, které je v celé knize používáno dvěma způsoby – *sir* i *Sir*. Proto se můžeme například na straně 64 setkat se jménem *sir Tomáš*, ale již na straně 65 se objevuje *Sir Tomáš*.

Tabulka 7 – nekonzistentní překlady jmen

Př.	VT	PV1	PV2
1	Mr. Gray / Mr. Dorian	Mr. Grayi (34) / pane Grayi (39) / pane Doriane (176)	pan Gray / pan Dorian
2	Lady Agatha	lady Agatha (27) / lady Agata (66)	lady Agatha
3	Lady Margaret Devereux	lady Margaret Devereux (54) / Margareta Devereux (57)	lady Margaret Devereuxová
4	Mrs. Vandeleur	Mrs. Vandeleurová (62) / Mr. Vanseleur (66)	paní Vandeleurová
5	Lady Gwendolen	lady Gwendolinová (160) / lady Gwendolenová (221)	lady Gwendolen
6	Mrs. Leaf	Mrs. Leafová (175) / paní Leafová (326)	paní Leafová
7	Lady Ruxton	lady Roxtonová (257) / lady Ruxtonová (262)	lady Ruxtonová
8	Madame de Ferrol	lady Ferrol (258) / Madame Ferrolová	madam de Ferrol

		(260)	
9	Geoffrey Clouston	Geoffrey Clonstow (264) / sir Geoffreyem Clouston (294)	Geoffrey Clouston

7.1.5 Shrnutí analýzy č. 1

Tato analýza zodpověděla první výzkumnou otázku stanovenou v Úvodě a zároveň potvrdila hypotézu č. 1. Všechny části této analýzy měly společnou jednu věc, a sice nekonzistentnost PV1.

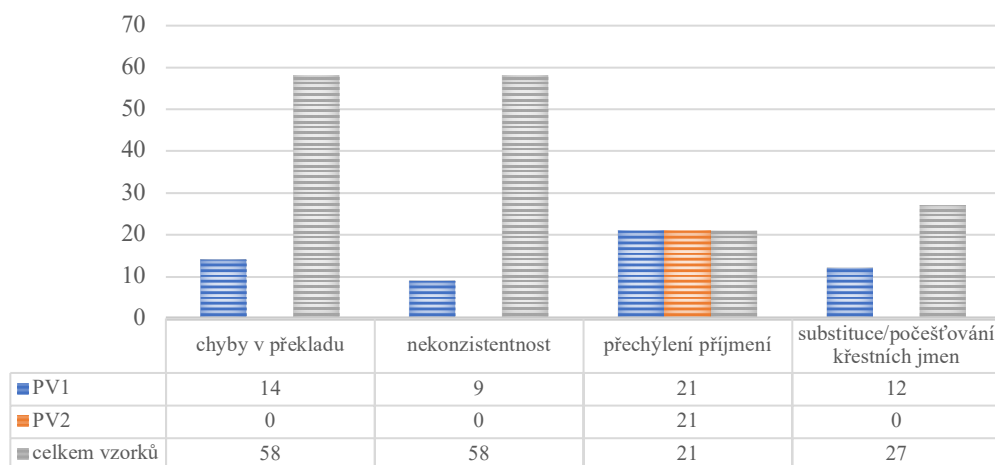
V analýze č. 1 se viditelně projevují dobové přístupy k překladu jmen. Zatímco v PV1 byly snahy o počešťování jmen a substituci, v PV2 dochází při překladu k minimálním zásahům do jmen s jedinou výjimkou, jíž je přechylování ženských příjmení.

Co se týče hodnocení překladu jmen v obou PV, tak jejich překlad v PV2 bychom mohli považovat za konzistentní – jména jsou překládána jednotným způsobem a nedochází k žádným chybám ani posunům. Naopak překladatel PV1 přistupuje ke jménům a oslovením nekonzistentně a při převodu do češtiny se vyskytují chyby a posuny. Tuto nekonzistentnost nakládání se jmény i oslovenými by snad bylo možné vysvětlit tím, že je překlad prací více překladatelů. Jedná se však o pouhou domněnku, kterou nelze nikterak podložit.

100% shoda v překladatelských řešeních mezi PV1 a PV2 byla zaznamenána u 23 z 58 jmen, tedy u 40 % všech jmen. Grafické znázornění nejdůležitějších závěrů této analýzy je ukázáno v grafech 1 a 2. Do těchto grafů jsou zahrnuta pouze jména postav, nikoli oslovení a tituly.

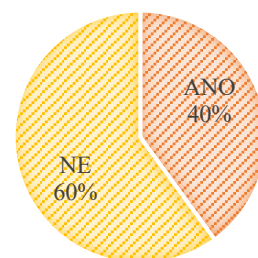
Graf 1– shrnutí analýzy č. 1

ANALÝZA Č. 1

Graf 2 – 100% shoda v překladech mezi PV1 a PV2

100% SHODA V PŘEKLADECH MEZI PV1 A PV2

7.2 Analýza č. 2 – Anglicismy a cizí jazykové prvky

Tato analýza se zabývá využitím anglicismů a pravopisnými změnami, ke kterým při jejich použití došlo. Analýza zkoumá vliv anglického VT na české překladové ekvivalenty a zároveň poukáže na vývoj češtiny a na to, jak se v obou PV u tohoto jevu projevuje dobová norma překladu.

Pozornost byla během provádění analýzy nejprve věnována PV1 a následně anglicismy či zexotizovaná česká slova byly porovnávány s jejich překladovými ekvivalenty v PV2, aby bylo zřejmé, jestli u konkrétního slova došlo ke změně pravopisu, nebo jestli byl anglicismus nahrazen českým ekvivalentem.

Teoretickým podkladem této analýzy je fakt, že dekadentní překladatelé konce 19. a začátku 20. století do svých překladů záměrně vkládali cizí jazykové prvky a exotizovali slova u nás pravděpodobně již zdomácnělá, aby docílili efektu něčeho cizího až exotického (Levý, 1996, s. 199). Jak bylo rovněž zmíněno v teoretické části, překladatelé dříve často inklinovali k nestandardnímu přejímání slov a slovních spojení z jazyku výchozího textu, což je v analýze rovněž zohledněno.

Tato analýza pracuje s celkem 126 slovy a kolokacemi, které byly v PV1 objeveny a odpovídají požadavkům této analýzy. Jedná se především o kalk z angličtiny, anglicismy, které jsou v různé míře počeštěny nebo nejsou počeštěny vůbec, nebo o slova, u nichž došlo k nestandardní exotizaci. Tyto lexikální jednotky jsou následně porovnávány s anglickými ekvivalenty ve VT a českými ekvivalenty v PV2. Do analýzy jsou opět zahrnuty pouze části knihy, které se shodují s verzí 2. Do těchto 126 nálezů je započítán vždy pouze jeden výskyt daného případu.

V příloze č. 2 je k dispozici všech 126 lexikálních jednotek. V tabulce 8 jsou pro ilustraci uvedeny ukázky překladatelských řešení, které jsou následně doplněny mým komentářem. Jedná se o příklady, které poukazují na různé odlišné pravopisné změny. Vzhledem k rozsahu bakalářské práce jsem se tímto zabývala pouze okrajově a práce nesměruje k tomu, abych všechny výskyty a jejich etymologii systematicky dohledala.

Tabulka 8 – anglicismy a cizí jazykové prvky

Př.	VT	PV1	PV2
1	<i>Japanese effect</i>	japonský <i>effekt</i> (9) / <i>efektu</i> (204)	žaponerie
2	<i>physical and intellectual distinction</i>	<i>fysickými a intelektuelními</i> přednostmi	<i>tělesné i duševní</i> rozdílnosti
3	<i>exquisite temptations</i>	<i>exquisitní</i> pokušení	<i>nezměrná</i> pokušení

4	for <i>lunch</i>	k <i>lunchi</i>	na oběd
5	analyzed	analysoval	rozebral
6	humanity	humanita	lidstvo
7	theory	theorie	teorie
8	with the <i>idea</i>	s touto <i>ideou</i>	s tou <i>myšlenkou</i>
9	philosophy	filosofie	filosofie
10	a novel	novellu	román
11	sensations	sensaci	prožitky
12	lethargy	lethargii	otupělostí
13	that he strongly recommended	jejichž <i>qualitu</i> vychvaloval	co mi vehementně doporučoval
14	heroines	heroiny	hrdinky
15	chef	<i>chefa</i> kuchyně	místní <i>šéfkuchař</i>
16	one <i>season</i>	celou <i>saisonu</i>	celou <i>sezonu</i>
17	We have <i>emancipated</i> them	<i>Emancipovali</i> jsme je	Dali jsme jim svobodu
18	fragment	fragment	úryvek
19	Flemish	flámský	vlámská
20	ecstasies	extase	extáze
21	new <i>Hedonism</i>	nový <i>Hedonismus</i>	nový <i>hédonismus</i>
22	with <i>myriad</i> lives	s <i>myriádami</i> životů	<i>nesčetných</i> životů
23	centaurs	Centauři	kentaury
24	emblems	emblemy	motivy
25	Dutch	hollandský	holandský
26	amateurs	amateuři	amatéři
27	Here is a <i>sovereign</i> for you	Zde máte <i>souvereigne</i>	Tady máte <i>libru</i>
28	appeal	Apell	Přitažlivost
29	conductor	konduktér	průvodčí
30	quite a <i>suggestion</i>	cosi <i>suggestivního</i>	moc dobrý námět k úvahám

V PV1 se vyskytují slova se zdvojenými písmeny, u jejichž pravopisu buď ještě nedošlo v době vzniku překladu ke zjednodušení, nebo se Prusík rozhodl zachovat exotičtější verzi daného slova. Příklad č. 1 ukazuje slovo *effekt*, které je v PV2 zapsáno se zdvojeným *ff*. Jedná se zároveň i o ukázkou nekonzistentnosti, jelikož na straně 9 bylo toto slovo uvedeno s dvěma *ff*, zatímco na straně 204 bylo zapsáno už jen s jedním *f*. Změnu v pravopisu u tohoto slova nemůžeme s PV2 přímo porovnat, jelikož překladatel volil v obou případech překlad jinými slovy. Volba překladu spojení *Japanese effect*, které bylo v PV1 přeloženo doslova jako *japonský efekt*, je u PV2 zajímavá. Eliáš totiž zvolil ne příliš známý výraz *žaponerie*, u něhož

je v ČNK zaznamenán pouze jeden výskyt v publicistice (ČNK, heslo *žaponerie*). Používanější je tvar tohoto slova *japonerie*.

S nekonzistentností překladu se PV1 potýká u více příkladů. Jako další můžeme uvést slovo *tyrkys*, které bylo v této podobě použito celkem čtyřikrát, zatímco dvakrát byla použita nesprávná varianta s měkkým *i* psána jako *tyrkis*. V PV2 byl vždy použit správný zápis *tyrkys*.

Další ukázkou zdvojených písmen v PV1 je přídavné jméno *intellektuelní*, které bylo nejspíše přebráno z anglického *intellectual*. Došlo zde k přímému překladu – byla zachována dvě *ll*, a navíc je dnešní dlouhá samohláska *á* zapsána jako *e*. V PV2 byl zvolen český ekvivalent – *duševní*. K zachování dvou *ll* došlo také u překladu slova *novell*, které bylo v PV1 přeloženo jako *novella*, zatímco v PV2 byl použit výraz *román*.

Nejpočetnější pravopisnou změnou, k níž mezi překladatelskými řešeními v PV1 a PV2 docházelo, byla náhrada písmene *s* ve zdomácněných slovech písmenem *z* (*extase* → *extáze*, *saisona* → *sezona*). Vidíme však, že v PV2 byly při překladu velice často voleny české překladové ekvivalenty daných slov. Například *analysoval* z PV1 nebylo v PV2 nahrazeno cizím *analyzoval*, ale raději českým *rozebral*; přídavné jméno *physical*, které bylo v PV1 přeloženo jako *fysický*, nebylo v PV2 změněno na *fyzický*, ale opět bylo využito české *tělesný*; anglické *sensations* bylo v PV1 převedeno jako *sensace*, ale v PV2 se nesetkáváme s pravopisně pozmeněným slovem *senzace*, ale s českými *prožitky* atp. V obou PV se ovšem objevuje tvar *filosofie*, u něhož se překladatel v PV2 rozhodl nevyužít novějšího zápisu *se z*, ale zachoval původní pravopis *se s*.

Další pravopisnou změnou je zjednodušení skupiny *th* písmenem *t*. V PV1 se tedy objevuje *theorie*, které odpovídá tehdejší pravopisné normě, ale PV2 už užívá zjednodušený tvar *teorie* (Ottův slovník naučný, 1906, s. 344). Dalším příkladem je i anglické *lethargy*, které bylo v PV1 pouze poupraveno na *lethargii*, zatímco v PV2 je nahrazeno českým ekvivalentem *otupělost*.

Beze změny pravopisu je z angličtiny v PV1 přejat i příklad č. 26 – *amateuři*, což je tvar, který se ve využívaných slovnících dohledat nepodařilo. V PV2 už se setkáváme s počestěným tvarem *amatéři*. Minimální změna pravopisu cizích slov jde vidět i u příkladu č. 23 – *centaurs*. To bylo v PV1 přeloženo jako *centauři*, avšak podle *Ottova slovníku naučného* (1899, s. 162) bylo v době vzniku PV1 zapisováno toto slovo s počátečním písmenem *k*, jak je ostatně použito i v PV2.

Opakujícím se fenoménem v PV1 bylo nestandardní přejímání slov z originálu, které snad mohlo souviset s pokusy o navození modernější, možná i světovější atmosféry. Například spojení *exquisite temptations* bylo v PV1 přeloženo jako *exquisitní pokušení*, zatímco v PV2

bylo toto přídavné jméno přeloženo českým tvarem jako *nezměrná pokušení*. Podobným případem je i příklad č. 4 – spojení *for lunch* bylo opět ponecháno a v PV1 se setkáváme se spojením *k lunchi*, zatímco v PV2 bylo použito běžné řešení *na oběd*.

Zavádějícím případem pro čtenáře může být zachování anglického slova *humanity* v PV1. To bylo v PV2 přeloženo správně českým ekvivalentem *lidstvo*, zatímco v PV1 se setkáme s neobvyklým výrazem *humanita*, které bychom v dnešní době chápali jinak než jako lidstvo. Stejně neobvyklý je i výraz *heroiny* (překladatelské řešení v PV1), který označuje *hrdinky* (překladatelské řešení v PV2), opět se jedná o částečně počestěný anglický výraz *heroines*.

K pravopisné změně došlo i u slova *season*, které se podle *Ottova slovníku naučného* (1904, s. 521) v době vzniku PV1 zapisovalo ještě původním pravopisem jako *saisona*, zatímco v PV2 už došlo k počestění pravopisu, a tak se zde setkáváme s aktuální podobou *sezona*. Eliáš zvolil zápis slova s krátkou samohláskou, ale v dnešní době je možné psát toto slovo i s dlouhou samohláskou (IJP, heslo *sezona*). Stejným případem jsou i anglické *emblems*, u nichž Prusík preferoval zachovat slovo cizího původu, tedy *emblemy*, které se v době vzniku PV1 podle *Ottova slovníku naučného* (1894, s. 563) ve tvaru *embléma* používalo, zatímco Eliáš zvolil český tvar *motivy*.

Vliv angličtiny na překlad je viditelný i u příkladu č. 19. Přídavné jméno *Flemish* se do češtiny standardně převádí jako *vlámský* (překladatelské řešení v PV2), avšak v PV1 je přeloženo jako *flámský*, přebírá tedy anglické počáteční *f*. V době vzniku PV1 již však byl prokazatelně používán počestěný tvar *vlámský* (Ottův slovník naučný, 1895, s. 285).

Příklad č. 27 hodnotím v PV1 jako nepovedený a čtenářům nejasný. Ve VT se setkáváme se slovem *sovereign*, které může v angličtině označovat mince (Cambridge Dictionary, nedatováno). Do PV2 byl význam aktualizován správně jako *libra*, zatímco v PV1 byl výraz poupraven na *souvereine*. Podle *Ottova slovníku naučného* (1905, s. 745) se v této době užíval k označení zlatých mincí tvar *souverain*.

Změny se netýkaly pouze pravopisu, ale i zachování velkých písmen. Ta se v angličtině používají mnohem častěji než v češtině a mají vyjádřit určitou jedinečnost až důležitost pojmu. V PV1 překvapivě nedocházelo k zachování tohoto rysu a u většiny případů bylo velké počáteční písmeno vyměněno za malé. I tak však byl tento jev v některých případech zachován, a tak se v PV1 setkáváme například s překladem *nový Hedonismus*, zatímco v PV2 je použit více počestěný tvar (krátká samohláska převedena na dlouhou) s malým písmenem *nový hédonismus*.

7.2.1 Shrnutí analýzy č. 2

Tato analýza objevila celkem 126 vzorků, které odpovídaly požadovaným kritériím, a potvrdila hypotézu č. 2. PV1 prokazatelně preferuje slova cizího původu více než PV2 a reflektuje podobu češtiny začátku 20. století, u níž došlo během více než sta let ke změnám v pravopisu. Volba překladových ekvivalentů a jejich podoba odpovídá u obou PV své době. PV1 vznikla v období, kdy mezi překladateli převládala tradice dekadentních přístupů, a tak se při překládání nadměrně používaly anglicismy a slova cizího původu a docházelo k nestandardnímu zápisu slov, která byla v době vzniku pravděpodobně již zdomácněná (Levý, 1996, s. 199). V dnešní době tomu už tak není, a tak můžeme v PV2 vidět, že anglicismy z PV1 byly často nahrazeny jejich českým ekvivalentem.

V PV1 se objevuje celkem 15 druhů pravopisných změn ve srovnání s jejich podobou v PV2 nebo ve srovnání s aktuálním zněním v češtině, a to v případě, že se dané slovo v PV2 nevyskytovalo, protože daná pasáž byla vyjádřena jinými slovy, nebo byl zvolen český ekvivalent. Těchto 15 pravopisných změn je znázorněno podle frekvence výskytů mezi danými 126 případy v grafu 3.

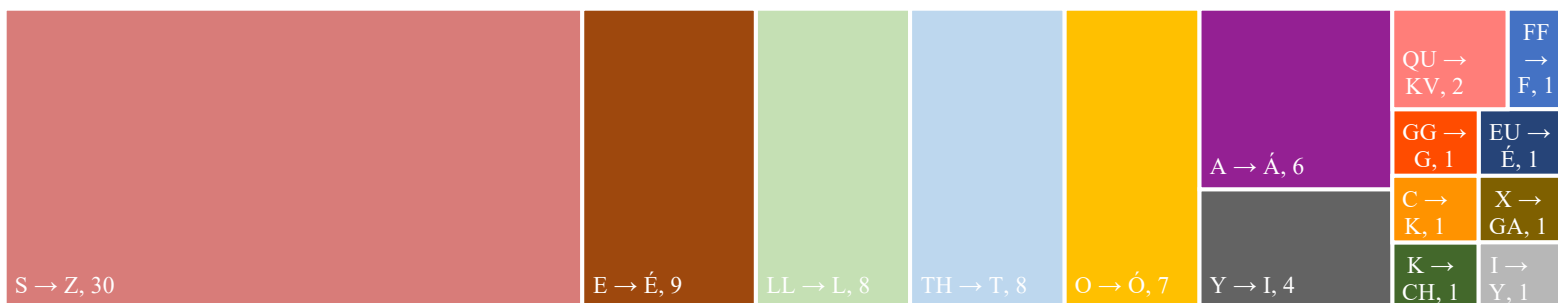
Ze 126 zkoumaných vzorků bylo 105 označeno jako anglicismus, u zbylých 21 slov se jednalo buď o slova jiného původu, nebo o slova, v jejichž překladu byl znát vliv anglického VT. Obě PV se shodovaly ve 35 lexikálních jednotkách z celkových 105 (viz graf 4).

Analýza opět poukázala i na nekonzistentnost PV1. V této verzi se totiž objevovala i slova, která byla zapsána různými způsoby – původním pravopisem (např. zdvojené písmeno) a následně i zjednodušeně, případně se lišilo zachování *i* a *y*.

Graf 3 – druhy pravopisných změn a jejich výskyt

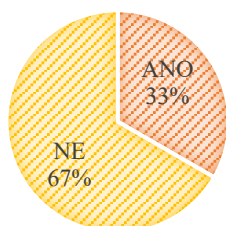
Druhy pravopisných změn a jejich výskyt

- FF → F ■ LL → L ■ S → Z ■ O → Ó ■ TH → T ■ GG → G ■ EU → É ■ E → É
■ Y → I ■ A → Á ■ C → K ■ K → CH ■ QU → KV ■ X → GA ■ I → Y

Graf 4 – zachování anglicismů

Byl anglicismus z PV1 zachován v PV2?

7.3 Analýza č. 3 – Výskyt zastaralých jazykových prostředků v PV2

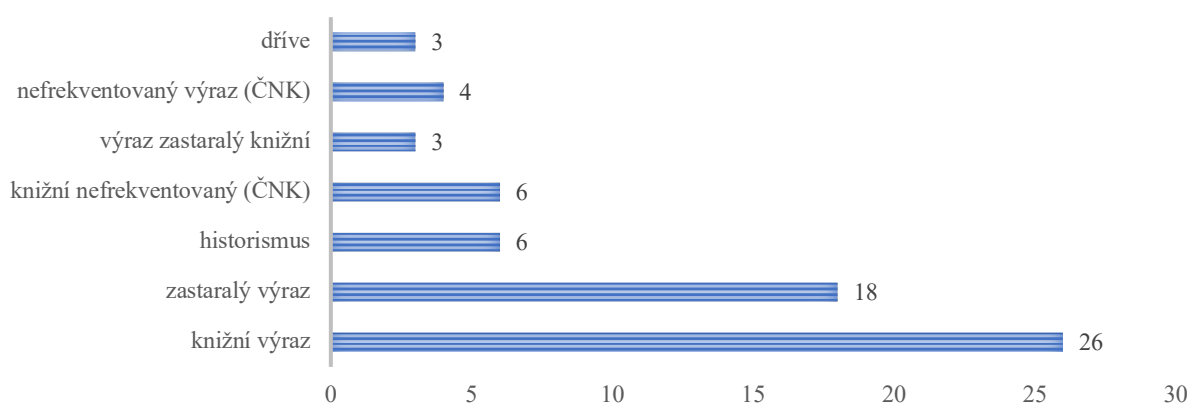
Předmětem této analýzy je záměrné používání zastaralých jazykových prostředků v PV2 za účelem navození atmosféry. Jedná se o pojmy, které jsou slovníky označeny jako historismy, zastaralá slova nebo knižní výrazy, nebo u nichž ČNK uvádí nízké frekvenční pásmo a výskyt primárně nebo pouze v beletrii.

Tyto výrazy jsou v PV2 použity kvůli tomu, aby ve čtenáři navodily atmosféru konce 19. století, ale mnoho jich je v dnešní době již zastaralých a dnešní čtenář jejich význam nemusí znát. Zajímavé proto bude srovnání s překladovými ekvivalenty v PV1, které se mi během předběžné analýzy v mnoha případech zdály známější než zastaralé výrazy v PV2.

V PV2 bylo nalezeno celkem 66 vzorků zastaralých jazykových prostředků, které jsou rozděleny podle způsobu zastarávání v grafu 5.

Graf 5 – rozdělení zastaralých jazykových prostředků v PV2 a jejich výskyt

ZASTARALÉ JAZYKOVÉ PROSTŘEDKY V PV2

7.3.1 Srovnání zastaralých jazykových prostředků v PV2 s PV1

V tabulce 9 jsou uvedeny příklady zastaralých jazykových prostředků v PV2 ve srovnání s překladatelskými řešeními v PV1 a originálním zněním ve VT. Příklady jsou následně

doplněny o komentář překladatelských řešení. Všechny 66 vzorků je k dispozici v příloze č. 3.

Tabulka 9 – zastaralé jazykové prostředky v PV2

Př.	VT	PV1	PV2
1	branches	větve	větvoví
2	provided that it is quite incredible	co se zdá víře nepodobno	co je <i>sdostatek</i> neuvěřitelné
3	opened his <i>cigarette-case</i>	otevřel své <i>pouzdro na cigarety</i>	otevřel <i>tabatěrku</i>
4	butler	správce	majordomus
5	She tried to look <i>picturesque</i>	Snažila se vždy, aby vyhlížela <i>malebně</i>	Snažila se vypadat <i>pitoreskně</i>
6	in an <i>open carriage</i>	v <i>otevřeném kočáře</i>	ve <i>fiakru</i>
7	with the <i>cabman</i>	s <i>vozkou</i>	s <i>drožkářem</i>
8	cab	povoz	<i>drožka/bryčka</i>
9	The girl <i>grew white</i>	Dívka <i>zbledla</i>	Dívka <i>zesinala</i>
10	a pretty professional <i>invalid</i>	kteřá si hrála neustále ne <i>nemocnou</i>	věčně <i>churavé dámy</i>
11	faded	vybledlý	omšelá
12	about some new <i>liveries</i>	o nových <i>stejnokrojích</i>	o nových <i>livrejích</i>
13	carter	vozka	vozka
14	an omnibus	do <i>omnibusu</i>	na <i>omnibus</i>
15	tapestry	nástěnný koberec	tapiserie

Prvním příkladem je *větvoví*, které SSJČ označuje za knižní výraz (SSJČ, heslo *větvoví*). V PV1 se v tomto případě setkáváme s výrazem *větve*, který je na rozdíl od řešení v PV2 v současné podobě češtiny běžně používán.

Jako příslovce poněkud zastaralé a knižní hodnotí SSJČ *sdostatek* (SSJČ, heslo *sdostatek*). Tento příklad byl v PV1 přeložen jinými slovy, nicméně obě pasáže v PV1 i PV2 bych v tomto případě považovala za velmi spisovná až zastaralá.

Třetím příkladem je označení *cigarette-case*, které je v PV1 přeloženo doslova jako *pouzdro na cigarety*, zatímco v PV2 se setkáváme s pojmem *tabatěrka*. Ten je v tomto případě méně přesným označením než *pouzdro na cigarety*, a navíc je ČNK vyhodnocen jako nízké frekventovaný (0,18krát v milionu slov) a používán především v beletrii (ČNK, heslo *tabatěrka*). Předpokládám, že výraz *tabatěrka* už dnešním čtenářům nemusí být známý.

Jako historismus je v SSJČ označen výraz *majordomus*, který v daném kontextu dodával pojmu na vznešenosti (SSJČ, heslo *majordomus*). V PV1 se setkáváme s běžnějším překladovým ekvivalentem *správce*.

Anglické *picturesque* bylo v PV2 nahrazeno českým ekvivalentem *pitoreskně*. Obě tato

slova vychází z francouzštiny a italštiny (Online Etymology Dictionary, nedatováno) a SSJČ kategorizuje *pitoreskně* jako knižní výraz (SSJČ, heslo *pitoreskni*). Překladatel v PV1 se v tomto případě přiklonil k českému synonymu *malebně*.

Příklad č. 6, *fiakr*, je zastaralým výrazem, jehož význam dnešním čtenářům nemusí být znám (SSJČ, heslo *fiakr*). Překladatelské řešení v PV1 – v *otevřeném kočáře* – bylo doslovným překladem z anglického VT – *in an open carriage*.

V příkladech č. 7 a 8 jsou uvedeny tři pojmy, které IJP hodnotí jako historismy. Prvním z nich je překlad anglického *carter* jako *drožkář* (ASSČ, heslo *drožkář*). V PV1 byl zvolen překladový ekvivalent *vozka*, což je rovněž zastaralý výraz (IJP, heslo *vozka*) a objevuje se i v PV2 (příklad č. 13). Dále se setkáváme s pojmy *drožka* a *bryčka*, které nahrazují anglické *cab* (ASSČ, hesla *drožka*, *bryčka*). Překladatel v PV1 volil v těchto případech dnes známější výraz *povoz*.

Jako knižní výraz hodnotí SSJČ sloveso *zesinat*, které je překladem anglického *grow white* (SSJČ, heslo *zesinat*). V PV1 se setkáváme s dnes běžnějším slovesem *zblednout*. Stejně tak je jako knižní výraz hodnoceno i přídavné jméno *churavý*, které se objevovalo i v PV1, ale právě v tomto případě bylo přeloženo jako *nemocný* (IJP, heslo *churavý*). U příkladu č. 10 si v PV1 můžeme také všimnout chyby – místo předložky *na* se objevuje slovo *ne*.

V příkladu č. 11 se setkáváme s přídavným jménem *faded*. To bylo v PV2 přeloženo jako *omšelý*, což se podle ČNK vyskytuje hlavně v beletrii. Osobně bych *omšelý* už v dnešní době řadila spíše mezi zastaralé nebo knižní výrazy (ČNK, heslo *omšelý*). V PV1 bylo pro tento případ zvoleno přídavné jméno *vybledlý*.

V příkladu č. 12 je použito podstatné jméno *liveries*, které bylo v PV1 přeloženo českým ekvivalentem *stejnokroje*, zatímco v PV2 byl zvolen výraz *livreje*. Ten se už v dnešní době jeví jako zastaralý, SSJČ jej hodnotí jako výraz používaný dříve a podle ČNK se jedná o málo frekventovaný výraz (frekvence 0,13krát v milionu slov) využívaný především v beletrii (ČNK, heslo *livrej*; SSJČ, heslo *livrej*).

Příklady č. 14 a 15 ukazují slova užívaná dříve, *omnibus* a *tapiserie*. První ze zmiňovaných výrazů dříve označoval motorové vozidlo, které sloužilo k přepravě cestujících (SSJČ, heslo *omnibus*). Výraz *omnibus* je využit ve všech třech porovnávaných textech. Podle SSJČ (heslo *tapiserie*) dříve slovo *tapiserie* označovalo tkaný nástěnný koberec. Opět se jedná o výraz, který už dnešním čtenářům nemusí být znám, a proto bych se více klonila k překladatelskému řešení z PV1 *nástěnný koberec*.

7.3.2 Shrnutí analýzy č. 3

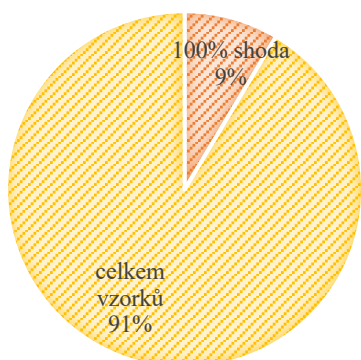
Analýza č. 3 potvrdila hypotézu č. 3 – PV2 záměrně používá určité zastaralé lexikální prostředky, ale nevyskytuje se v ní ani tolik historismů jako slov, která slovníky označují jako zastaralé či knižní výrazy, nebo se podle ČNK jedná o málo frekventovaná slova využívaná hlavně v beletrii.

Motivací Eliáše nejspíše bylo vytvořit dobovou atmosféru, k čemuž měly posloužit právě tyto zastaralé výrazy. V takovém případě se ovšem překladatel musí rozhodovat mezi vytvořením dobové atmosféry a zpřístupněním textu mladým čtenářům. Rozhodnutí použít zastaralé výrazy může být i zrádné a mladým čtenářům by to nemuselo být vnímáno dobře, pokud by tyto výrazy výrazně narušovaly pochopení textu. V PV2 ovšem bylo objeveno celkem 66 zastaralých výrazů, které dohromady tvoří 118 slov z celkových 61 417, tedy pouhé 0,2 %. Z toho plyne, že PV2 se sice snaží zastaralými jazykovými prostředky reflektovat časové zařazení děje, ale frekvence výskytu těchto slov byla prokázána jako velmi nízká.

Srovnávací analýza také poukázala na určité překladové ekvivalenty, které byly v PV1 vyjádřeny pomocí dnes používané češtiny a čtenářům tak byly bližší než zastaralé výrazy v PV2 (*otevřený kočár : fiakr*). Jedná se však pouze o pár příkladů a v mnoha případech byla volba překladových ekvivalentů v PV1 rovněž zastaralá nebo často i nesprávná. Celkově se PV1 a PV2 shodovaly pouze v 9 % všech vzorků.

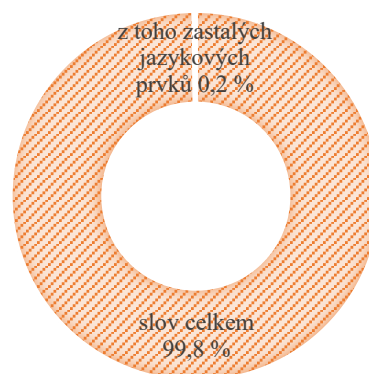
Graf 10 – shoda v překladech mezi PV1 a PV2

SHODA V PŘEKLADECH MEZI PV1 A PV2

Graf 6 – frekvence zastaralých jazykových prvků v PV2

FREKVENCE ZASTARALÝCH JAZYKOVÝ PRVKŮ V PV2

7.4 Celkové vyhodnocení obou překladových verzí

7.4.1 PV1

PV1 je prokazatelně ovlivněna překladatelskými přístupy konce 19. a začátku 20. století, což se na lexikální rovině na základě zjištěných výsledků projevuje počešťováním anglických jmen nebo preferencí slov cizího původu. Vzhledem k preferenci exotismů a využívání anglicismů, PV1 na základě škály popsané v kapitole 4 preferuje exotizační přístup. Počešťováním křestních jmen ovšem inklinuje ke kulturní transplantaci.

V současné době je PV1 již zastaralá, pro dnešního čtenáře v podstatě nepoužitelná a nebyla by čtenáři vnímána dobře, ať už z důvodu různých nedostatků, nekonzistentnosti, tehdejší pravopisné normy nebo nejednotných překladatelských metod. Je však nutno podotknout, že tento překlad rozhodně není špatný a pouze respektoval přístupy, které se v daném období používaly. Prusík byl zkušeným překladatelem a velice vzdělaným člověkem, který se celý život profesně rozvíjel. Žil však v nelehké době, kdy se překladatelské přístupy teprve začínaly rozvíjet a překladatelé neměli v teorii překladu takovou oporu, jak je tomu dnes. Je nutno brát v potaz i celkové podmínky s ohledem na technologie a (ne)dostupnost pomocných materiálů.

7.4.2 PV2

PV2 potvrzuje současné přístupy a dodržuje jednotnou formu překladatelských metod. Eliáš se při překladu uchyloval spíše ke kulturní výpůjčce, kalku a komunikativnímu překladu, což je v souladu s dnešním přístupem k překládání a poukazuje na překladatelovu volnost. V PV2 nevidíme ani nucenou kulturní transplantaci, ani zoufalé zachování exotismů.

PV2 však naráží na otázku vkladu překladatele. Eliáš se pomocí záměrného používání zastaralých výrazů pokoušel vytvořit dobovou atmosféru, což se ovšem ukázalo být ožehavým, potenciálně riskantním rozhodnutím. Některé z vybraných historismů nebo knižních výrazů totiž mohou pro mladou generaci čtenářů představovat překážku v porozumění dílu. Celkově se však dá říci, že se Eliáš svým překladem snažil dílo spíše přiblížit současným čtenářům. Ačkoli se uchyloval k použití historismů i v případech, kde to nemuselo být zrovna nejvhodnější (např. *pitoreskně*), preferoval celkově současnou podobu češtiny, aby se dílo jevilo dnešním čtenářům jako atraktivní.

8 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo srovnat dvě překladové verze *Obrazu Doriana Graye* z let 1915 a 2020 se zaměřením na lexikální rovinu a zároveň poukázat na to, k jak velkému vývoji češtiny a překladatelských norem došlo během 105 let, které vznik těchto dvou překladových verzí dělí. V Úvodu byly stanoveny tři výzkumné otázky, které byly zodpovězeny provedením jednotlivých analýz.

První část této práce byla teoretická a pozornost byla v těchto kapitolách věnována stavu českého překladatelství na konci 19. a začátku 20. století, tedy v období, které ovlivnilo překladatele PV1 Dr. Prusíka a ve kterém následně i aktivně překládal. Provedené analýzy poukázaly na překladatelské postupy, jimiž se tehdejší překladatelé vyznačovali. Zásadní pro nás byli především překladatelé dekadentní tradice a literární skupiny Česká moderna, protože právě jejich charakteristické znaky se vyskytovaly v PV1. Jedná se například o nahrazování anglických křestních jmen těmi českými, celkové počešťování jmen, nestandardní překlad anglických slov a záměrnou exotizaci překladu.

První výzkumnou otázkou bylo zjistit, k jakým rozdílům došlo mezi PV při převodu jmen a jak se v tomto případě v obou PV projevují dobové překladové normy. Analýza č. 1 prokázala, že dříve bylo běžnou praxí cizí jména počešťovat, a proto se v PV1 setkáváme s částečně počeštěnými křestními jmény nebo s jejich českými ekvivalenty. V dnešní době již dáváme přednost zachování původní podoby jmen, a proto v PV2 nedochází k žádnému počešťování. Jediným takovým zásahem překladatele je v PV2 přechylování ženských příjmení, tato tradice se totiž v překladové literatuře zachovala dodnes. V PV1 jsme při překladu jmen dále narazili na několik chyb, posunů a nekonzistentností, což ve srovnání s PV2 poukázalo na to, že překladatelské metody se během 105 let vyvinuly a v dnešní době již k takovým omylům nedochází.

Druhá analýza se zaměřila na anglicismy a na pravopisné změny, k nimž v souvislosti s vývojem češtiny došlo. V kapitole 5 jsme se věnovali záměrnému zastarávání překladů, které se v PV1 projevuje mnoha způsoby. Jedním z nich je právě nadměrné a nestandardní přejímání anglických slov a záměrná exotizace jazyka překladu, což je pro PV1 a pro období na přelomu 19. a 20. století charakteristické. Ve srovnání s PV2 jsme zjistili, že pouze 33 % anglicismů použitých v PV1 bylo použito i v PV2 a ve většině případů došlo u těchto slov k pravopisným změnám. V PV2 byly anglicismy často nahrazeny jejich českým ekvivalentem, vidíme tedy, že překladatel při překladu upřednostňuje české výrazy.

Analýza č. 3 se věnovala zastaralým jazykovým prostředkům, které byly v PV2 využity.

Tato analýza odhalila, že ačkoli překladatel PV2 s historismy a zastaralými nebo knižními výrazy pracoval, je jejich podíl na celkovém textu zanedbatelný – tvoří pouhé 0,2 % celého díla. Překladatel PV2 se tedy spíše snažil o aktualizaci jazyka do současnosti. Srovnání s PV1 poukázalo na rozdíly ve volbě překladových ekvivalentů – v některých případech byla volba slov v PV1 v souladu se současnou podobou češtiny, jiné výrazy jsou dnes již také zastaralé nebo jejich překlad nebyl příliš povedený. Stejně překladatelské řešení bylo v PV1 a PV2 v tomto případě zvoleno u 9 % všech vzorků.

Analýzy poukázaly na změny v českém pravopise, na vývoj překladatelských metod a na to, že překladatelská technika se za více než sto let přeměnila a zlepšila. Výrazným jevem, který byl odhalen, je i (ne)konzistentnost překladu. V PV2 je dodržována jednotná forma překladatelských metod a nevyskytují se nekonzistentní překladatelská řešení jako v PV1.

Ačkoli se v PV1 objevuje několik posunů a v některých případech se nepodařilo správně přenést význam, není podle mě tento překlad jako celek na svou dobu špatný. Odpovídá tehdejšími technologiím, (ne)dostupnosti a (ne)spolehlivosti informačních zdrojů a slovníků, poměrům a překladatelským metodám, které jsou dnes již považovány za zastaralé. Cílem této práce bylo podpořit vyrovnaný pohled na překlad a poukázat na to, jak důležitá je znalost historických podmínek, provádíme-li srovnávací analýzy a vyjadřujeme-li se k překladatelským řešením. Protože právě díky Prusíkovi a ostatním překladatelům této doby se česká translologie mohla dále rozvíjet, ponaučit se z jejich chyb a my díky nim máme dnes již mnohem více možností a přístupů a můžeme chápat překlad naprosto odlišným způsobem.

V neposlední řadě je nutno zmínit, že v průběhu zpracování práce bylo zjištěno, že PV1 vychází z jiného výchozího textu než PV2. Přestože anglický originál existuje ve dvou různých verzích, PV1 se zcela neshoduje ani s jednou z nich. Zdá se tedy, že PV1 byla vytvořena na základě kombinace více výchozích textů a není možné určit, z čeho překladatel při překladu vycházel. Jedná se o situaci, do které by se mohli při srovnání překladů dostat i další studenti, a proto tato práce mohla posloužit jako varování pro ostatní studenty, aby se při srovnávací analýze ujišťovali o shodných výchozích textech. Tato bakalářská práce tak poukázala na problematiku, jíž všeobecně není věnována vysoká pozornost. Další studie věnované tomuto tématu by mohly být jistě zajímavé.

9 Resumé

This bachelor thesis deals with a comparison of two Czech translations of Oscar Wilde's novel *The Picture of Dorian Gray* published in 1915 and 2020 with a special focus on the lexical level. More precisely, the emphasis was put on the translation of names, anglicisms and obsolete Czech words. The theoretical part of the thesis introduced Oscar Wilde and the controversies behind *The Picture of Dorian Gray*, as well as both translators. Furthermore, the thesis focused on norms of translation of the time as well as contemporary norms of translation, the phenomenon of translation obsolescence, and the issue of different versions of the original work and how this issue affected the Czech translated versions. In the practical part, individual analyses were performed.

The first analysis examined changes in name translation between the two translations. It was found that in the past it was common to substitute Czech names, but nowadays we prefer to keep the original form. The second analysis focused on anglicisms and spelling changes. The older version often adopted English words and exoticized the language of translation, which is characteristic of the late 19th and early 20th centuries. In contrast, in the newer version anglicisms were often replaced by Czech equivalents, indicating a preference for the use of Czech terms. The third analysis examined the obsolete linguistic devices in the newer version, which make up only a small part of the text. Rather, the translator of the newer version tried to update the language to the present.

The analyses pointed out changes in spelling in relation to the development of the Czech language and the development of translation methods. Overall, it proves that translation techniques have evolved and improved over more than a century, resulting in more consistent translations. This thesis aimed to promote a balanced view of translation and to point out the importance of knowing the history of Czech translatology and translation methods when making comparative analyses. The thesis also emphasizes the issue of different source texts.

10 Seznam použité literatury

10.1 Primární literatura

WILDE, Oscar. *Obraz Doriana Graye: román*. Praha: Nákladem Akademického knihkupectví (Bedřich Bočánek), 1915.

WILDE, Oscar. *The Picture of Dorian Gray*. Londýn: HarperCollins, 2013.

WILDE, Oscar. *Obraz Doriana Graye*. Coobook Classics. Praha: Coobook, 2020. ISBN 978-807-6610-385.

10.2 Sekundární literatura

Adaptations of The Picture of Dorian Gray. Online. In: Wikipedie. Stránka byla naposledy editována 27.1.2024 v 15:52. Dostupné

z: https://en.wikipedia.org/wiki/Adaptations_of_The_Picture_of_Dorian_Gray. [cit. 2024-02-17].

ADUT, Ari. A Theory of Scandal: Victorians, Homosexuality, and the Fall of Oscar Wilde. Online. *American Journal of Sociology*. 2005, vol. 111, no. 1, s. 213–248. ISSN 0002-9602. Dostupné z: <https://doi.org/10.1086/428816>. [cit. 2024-02-20].

Anonym (Z.). Literatura: Krásná. *Naše doba: revue pro vědu, umění a život sociální*. 1905, roč. 13, č. 1, s. 67. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:eb51f190-ce24-11e7-80e7-5ef3fc9bb22f>. [cit. 2024-02-24].

BEASLEY, Brett. The Triptych of Dorian Gray (1890–91): Reading Wilde's Novel as Three Print Objects. Online. *Cahiers victoriens et édouardiens*. 2016, no. 84 Automne. Dostupné z <https://doi.org/10.4000/cve.2978>. [cit. 2024-02-24].

CRAIG, Hardin. Dějiny anglické literatury. Praha: SNKLU, 1963, s. 436. Dostupné z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:6646bdec-be04-47f6-9c5d-39382037d3a7>. [cit. 2024-02-24].

Česká osvěta: list věnovaný zájmům veřejného knihovnictví a organizaci lidového vzdělání. Online. 1915, roč. 11, č. 9, s. 205. ISSN 1803-0831. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:21a374d0-8d19-11e9-b66a-005056825209>. [cit. 2024-02-24].

Embléma. In: *Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*. Praha: J. Otto, 1894. sv. 8, s. 563. Dostupné z:

<https://www.digitalniknihovna.cz/nkp/uuid/uuid:11c027e0-0b16-11e5-b0b8-5ef3fc9ae867>. [cit. 2024-03-31].

Flámský. Online. In: *Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*. Praha: J. Otto, 1895. sv. 9, s. 285. Dostupné z:

<https://www.digitalniknihovna.cz/nkp/uuid/uuid:d5624360-0a01-11e5-b309-005056825209>. [cit. 2024-03-29].

GOSLING, Emily. *How Oscar Wilde Paved the Way for Gay Rights in the Arts*. Online. In: *AnOther Magazine*. 2. 9. 2016. Dostupné z: <https://www.anothermag.com/art-photography/9012/how-oscar-wilde-paved-the-way-for-gay-rights-in-the-arts>. [cit. 2024-02-20].

GRINSTEIN, Alexander. OSCAR WILDE. Online. *American Imago*. 1980, vol. 37, no. 2, 1980, s. 125–179. Dostupné z <http://www.jstor.org/stable/26303564>. [cit. 2024-02-20].

HAJDOVÁ, Marie. *Kniha jako promyšlený artefakt*. Online. In: *iLiteratura.cz*. 18. 9. 2018. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/40443-elias-petr>. [cit. 2024-02-17].

HAMŠÍKOVÁ, Marie. *Přechylování příjmení a problematika překladu*. Online. In: *České překlady*. 5 2. 2018. Dostupné z: <https://www.ceskepreklady.cz/prechylovani-prijmeni/>. [cit. 2024-02-13].

HOLEMÁ, Helena. *Zastarávání překladu: Porovnání překladatelských strategií v českých překladech díla Kniha džunglí od Rudyarda Kiplinga*. Online, diplomová práce. Jitka ZEHNALOVÁ (vedoucí práce). Olomouc: Univerzita Palackého, Filozofická fakulta, 2023. Dostupné z:

https://theses.cz/id/zq5by3/Diplomova_prace_Helena_Holema.pdf?zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3Dholem%C3%A1%26start%3D1. [cit. 2024-03-28].

HRALA, Milan (ed.), 1991. *Translatologica pragensia V*. Acta Universitatis Carolinae. Philologica, 1991, č. 4–5, s. 81–91. Praha: Univerzita Karlova. ISSN 0567-8269.

HRALA, Milan, 1987. *Současnost uměleckého překladu*. Praha: Československý spisovatel. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:ee9405b0-b424-11e7-a000-005056827e51>. [cit. 2024-

02-24].

Kentaurové. Online. In: *Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*. Praha: J. Otto, 1899. sv. 14, s. 162. Dostupné z: <https://www.digitalniknihovna.cz/nkp/uuid/uuid:56817370-05b2-11e5-95ff-5ef3fc9bb22f>. [cit. 2024-03-30].

KNITTLOVÁ, Dagmar; GRYGOVÁ, Bronislava a ZEHNALOVÁ, Jitka, 2010. *Překlad a překládání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. ISBN 9788024424286.

LAWLER, Donald L. Oscar Wilde's First Manuscript of 'The Picture of Dorian Gray'. Online. *Studies in Bibliography*. 1972, vol. 25, s. 125–135. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/40371552>. [cit. 2024-02-20].

LEVÝ, Jiří, HAUSENBLAS, Karel (ed.), 1998. *Umění překladau*. Vyd. 3., upr. a rozš. verze 2. Praha: I. Železný. ISBN 80-237-3539-X.

LEVÝ, Jiří, HONZÍK, Jiří (ed.), 1996. *České teorie překladau: vývoj překladatelských teorií a metod v české literatuře*. Vyd. 2. Praha: Ivo Železný. ISBN 80-237-2952-7.

MACURA, Vladimír. *Slovník světových literárních děl*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1989. ISBN 80-207-0004-8. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:f911c600-b6cd-11e4-a7a2-005056827e51>. [cit. 2024-02-24].

MASNEROVÁ, Eva. K překladové tvorbě od osmdesátých let 19. století do roku 1941. In: BELISOVÁ, Šárka, HRALA, Milan (ed.), 2002b. *Kapitoly z dějin českého překladau*. Praha: Karolinum, s. 40–51. ISBN 8024603861.

MASNEROVÁ, Eva. Překladová literatura národního obrození. In: BELISOVÁ, Šárka, HRALA, Milan (ed.), 2002a. *Kapitoly z dějin českého překladau*. Praha: Karolinum, s. 31–37. ISBN 8024603861.

Obraz Doriana Graye: Vydání. Online. In: Databáze knih. © 2008–2024. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/dalsi-vydani/obraz-doriana-graye-435714>. [cit. 2024-02-16].

Theorie. Online. In: *Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*. Praha: J. Otto, 1906. sv. 25, s. 344. Dostupné z:

<https://www.digitalniknihovna.cz/nkp/uuid/uuid:e2f355e0-1452-11e5-ac49-005056825209>.
[cit. 2024-03-29].

Picturesque. Online. In: *Online Etymology Dictionary*. © 2001–2024. Dostupné z:
<https://www.etymonline.com/word/picturesque>. [cit. 2024-02-24].

Posudky. Online. *Hlídky: měsíčník vědecký se zvláštním zřetelem k apologetice a filosofii*.
1916, roč. 33, č. 11, s. 729. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:02dddae0-cf64-11e3-94ef-5ef3fc9ae867>. [cit. 2024-02-24].

Prusík, Bořivoj, 1872-1928. In: *SCK – Slovník českých knihovníků*. Online. Praha. Databáze
Národní knihovny ČR, © 2014. Dostupné z:
https://aleph.nkp.cz/F/C5ARJSX8FNRJ6BP8GUEISNMN4HTRREMNQ7YT92DXCA2N4FT2KT-30189?func=full-set-set&set_number=247663&set_entry=000001&format=999. [cit.
2024-02-13].

Saison. In: *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*. Praha: J.
Otto, 1904. sv. 22, s. 521. Dostupné z:
<https://www.digitalniknihovna.cz/nkp/uuid/uuid:019bd8f0-107f-11e5-ae7e-001018b5eb5c>.
[cit. 2024-03-30].

Souverain. Online. In: *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*.
Praha: J. Otto, 1905. sv. 23, s. 745. Dostupné z:
<https://www.digitalniknihovna.cz/nkp/uuid/uuid:f50cbf10-13c0-11e5-a599-5ef3fc9bb22f>. [cit.
2024-03-29].

Sovereign. Online. In: *Cambridge Dictionary*. Cambridge University Press & Assessment.
© 2024. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/sovereign>. [cit. 2024-
02-25].

VĚŠÍNOVÁ-KALIVODOVÁ, Eva. Období lumírovské a přelom století. In: BELISOVÁ,
Šárka, HRALA, Milan (ed.), 2002. *Kapitoly z dějin českého překladu*. Praha: Karolinum, s.
51–63. ISBN 8024603861.

ZEHNALOVÁ, Jitka. *Aspekty literárního překladu: mediační úloha překladatele*. Olomouc
modern language monographs, vol. 10. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2020.
ISBN 978-80-244-5741-3.

Письма Чехову (переписка с переводчиками): Прусик. Online. In: АНТОН ЧЕХОВ. Dostupné z: <http://chehov-lit.ru/chehov/letters-to-chehov/perevodchiki/index.htm>. [cit. 2024-02-16].

10.2.1 Odkazy na slovníky a databáze

Akademický slovník současné češtiny, Ústav pro jazyk český AV ČR:

<https://www.slovníkcestiny.cz/uvod.php>

Česká národní bibliografie, Národní knihovna ČR:

https://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-a&local_base=CNB

Český národní korpus, Ústav Českého národního korpusu: <https://www.korpus.cz/slovo-v-kostce/>

Internetová jazyková příručka, Ústav pro jazyk český AV ČR: <https://prirucka.ujc.cas.cz/>

Nový encyklopedický slovník češtiny, Centrum zpracování přirozeného jazyka MUNI:

<https://www.czechency.org/>

Slovník českých knihovníků, Národní knihovna ČR:

https://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=SCK

Slovník spisovného jazyka českého, Ústav pro jazyk český AV ČR:

<https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?db=ssjc>

11 Přílohy

11.1 Příloha č. 1 – převod jmen

VT	PV1	PV2
Oscar Wilde (2)	Oskar Wilde (7)	Oscar Wilde (8)
Lord Henry Wotton (4) / Harry / Lord Henry (6) / Prince Paradox (177)	lord Henry Wotton (9) / Harry (14) / lord Henry (13) / princ Paradox (283)	lord Henry Wotton (9) / Harry / lord Henry (12) / princ Paradox (206)
Basil Hallward (4)	Basil Hallward (10)	Basil Hallward (9)
Lady Brandon (9)	lady Brandonova / lady Brandonová (18, 19)	lady Brandonová (16)
Mr. Gray (9) / Dorian Gray (11) / Prince Charming (57) / Mr. Dorian (110)	Mr. Gray (19) / Dorian Gray (23) / Mr. Grayi (34) / pane Grayi (39) / Mrs. Graye (59) / princ Zlatovlásek (95) / pane Doriane (176)	pane Grayi (16) / Dorian Gray (19) / [s] panem Grayem (43) / Krásný princ (69)
[at] Lady Agatha's (13)	[u] lady Agathy (27) / teta Agata (63)	[u] lady Agathy (22)
Lord Fermor / Uncle George (31)	lord Fermor / strýčku Jiří (54)	lord Fermor (40) / strýčku Georgi
Lady Margaret Devereux (32)	lady Margaret Devereux (54) / Margareta Devereux (57)	lady Margaret Devereuxová (41)
Sir Thomas Burdon (35) / Sir Thomas (36)	sir Tomáš Burdon (62) / Sir Tomáš (65)	sir Thomas Burdon (45) / sir Thomas (47)
Mr. Erskine of Treadley (35)	Mr. Erskine z Treadleye (62) / [na] Mr. Erskina (66)	pan Erskine z Treadley (45)
Mrs. Vandeleur (36)	Mrs. Vandeleurová (62) / Mr. Vanseleur (66)	paní Vandeleurová (45)
Lady Henry (43)	lady Henry (73)	lady Wottonová (54)
[at] Lady Thornbury's (44)	[u] lady Thornburyové (75)	[u] lady Thornburyové (55)
Sibyl Vane (45) / Miss Sibyl (50) / Miss Vane (79)	Sybilla Vaneová (76) / Miss Sybilla (85) / Miss Vaneová (126)	Sibyl Vaneová (56) / slečna Sibyl (62) / slečna Vaneová (93)
Mrs. Vane (57)	Mrs. Vaneová (94)	paní Vaneová (69)
Mr. Isaacs (57)	Mr. Isák (94)	pan Isaacs (69)
James Vane / Jim (59)	James Vane (97) / Jim (98)	James Vane / Jim (71)
Lord Radley (72)	lord Radley (117)	Lord Radley (86)

Victor (88)	Viktor (138)	Victor (103)
Monsieur (88)	monsieur (138)	pane (103)
[at] Lady Hampshire's (94)	[u] lady Hamshirové (150)	[u] lady Hampshirové (111)
Lady Gwendolen (100)	[s] lady Gwendolinovou (160) / lady Gwendolenovou (221)	lady Gwendolen (118)
Mrs. Leaf (110)	Mrs. Leafová (175) / paní Leafová (326)	paní Leafová (129)
Mr. Hubbard (111)	Mr. Hubbard (178)	pan Hubbard (131)
sir (114)	pane (179, 180)	pane (132)
Lady Radley (114)	[od] lady Radleyové (183)	[od] lady Radleyové (135)
Mr. Danby (115)	panem Dambyem (184)	pan Danby (135)
Dr. Birrell (115)	Dr. Birell (184)	doktora Birrella (135)
Sir Anthony Sherard (129)	Sir Antony Sherard (209)	sir Anthony Sherard (154)
Lady Elizabeth Devereux (129)	lady Alžběta Devereuxová (209)	lady Elizabeth Devereuxová (154)
George Willoughby (129)	[s] Jiřím Willoughbym (210)	George Willoughby (154)
Lord Ferrars (129)	lorda Ferrarse (210)	[s] lordem Ferrarsem (155)
Lord Beckenham (129)	[s] lordem Beckenhamem (210)	lorda Beckenhama (155)
Mrs. Fitzherbert (129)	[s] Mrs. Fitzherbertovou	[s] paní Fitzherbertovou (155)
Lady Hamilton (129)	lady Hamiltonové (210)	lady Hamiltonové (155)
Sir Henry Ashton (135)	sir Henry Ashton (220)	sir Henry Ashton (161)
Lord Kent's [only son] (135)	[jediným synem] lorda Kentsa (220)	[jediný syn] lorda Kenta (161)
Adrian Singleton (135)	Adrian Singleton (220)	Adrian Singleton (161)
Lord Gloucester (136)	lord Gloucester (222)	lord Gloucester (163)
Francis (144)	Francise (235) / Francis (326)	Francisi (172)
Alan Campbell (144) / Mr. Campbell (148)	Alan Campbell (236) / Mr. Campbell (239)	Alan Campbell (172) / pan Campbell (174)
[at] Lady Berkshire's (150)	[u] lady Berkshirové (242)	[u] lady Berkshirové (177)
Lady Narborough (160)	lady Narboroughová (258)	lady Narboroughová (188)
Ernest Harrowden (160)	Arnošt Harrowden (257)	Ernest Harrowden (187)
Lady Ruxton (160)	lady Roxtonová (257) / lady Ruxtonová (262)	lady Ruxtonová (187)
Mrs. Erlynne (160)	Mrs. Erlynnová (257)	paní Erlynnová (187)
Lady Alice Chapman (160)	lady Alice Chapmanová (257)	lady Alice Chapmanová (187)
Adolphe (160)	Adolfovi (258)	Adolpha (188)

Madame de Ferrol (162)	lady Ferrol (258) / madame Ferrolové (260)	madam de Ferrol (188)
Mr. Chapman (163)	Mr. Chapmann (263)	pan Chapman (192)
Monmouth (164)	Monmouth (264)	Monmouth (192)
the Willoughbys (164)	Willonghsbyovi (264)	Willoughbyovi (193)
Lord Rugby (164)	lord Rugby (264)	lord Rugby (193)
Geoffrey Clouston (164)	Geoffrey Clonstow (264) / [se] sirem Geoffreyem Cloustonem (294)	Geoffrey Clouston (193)
Lord Grotrian (164)	lorda Grotmana (265)	lorda Grotriana (193)
Gladys (177)	Gladys (283)	Gladys (205)
[at] Lady Hilstone's	lady Hilstonové (287)	[u] lady Hilstoneové (208)
Lord Poole (199)	lord Poole (318)	lord Poole (230)
Lady Branksome (200)	[k] lady Branksamové (319)	[s] lady Branksomovou (231)
Hetty Merton (203)	[na] Hetty Mertonovou (323)	[na] Hetty Mertonovou (234)

11.2 Příloha č. 2 – anglicismy a cizí jazykové prvky

VT	PV1	PV2
Japanese <i>effect</i> (4)	japonský <i>effekt</i> (9), <i>efektu</i> (204)	žaponerie (9)
<i>physical</i> (5)	<i>fysickými</i> (12)	<i>tělesné</i> (11)
and intellectual distinction (5)	a <i>intellektuelními</i> přednostmi (12)	i <i>duševní</i> rozdílnosti (11)
my <i>brains</i> (6)	má <i>intelligence</i> (12)	můj <i>důvtip</i> (11)
pose (6)	posou (14)	póza (12)
crisis (8)	krisi (17)	krize (14)
in a tragic whisper (9)	tragickým <i>tonem</i> (18)	tragicky mi špitla (16)
I quite <i>sympathize</i> (10), I can <i>sympathize</i> (38)	Sympatisuji (20), Dovedu <i>sympatisovati</i> (66)	Vcelku <i>soucítím</i> (17), Dokážu <i>soucítit</i> (48)
metaphysics (10)	metafysice (21)	metafyzice (18)
autobiography (12)	autobiografie (24)	vlastního životopisu (20)
<i>exquisite</i> temptations (22)	<i>exquisitní</i> pokušení (41)	<i>nezměrná</i> pokušení (31)
all over the oval stellated <i>globe</i> of the tiny blossoms (22)	vejčitý <i>globus</i> maličkých hvězdčovitých kvítků (41)	po podlouhlém svazku drobných fialových kvítků (31)
platform (23)	podium (42)	podstavec (32)
The scarlet (24)	Purpur (44)	šarlat (33)
<i>English Blue Book</i> (32) / the <i>Blue</i>	v <i>anglické Modré knize</i> (55) /	ve <i>statistické ročence</i> (40) /

Book (145)	<i>adresář</i> (236)	<i>Modrou knihu</i> (172)
The betting is on the Americans (33)	Američanky jsou teď vysoko v <i>kursu</i> (58)	Obávám se, že teď jsou v <i>kurzu</i> Američanky (42)
for lunch (34)	k <i>lunchi</i> (59)	na <i>oběd</i> (43)
arcade (34)	arkádou (59)	podloubím (43)
tragic (34)	tragedie (60)	tragédie (43)
in Basil's studio (35)	v <i>atelieru</i> Basilově (60)	v Basilově <i>atelieru</i> (44)
analyzed (35)	analysoval (61)	rozebral (45)
accentuating the verb (36)	se zvláštním pohybem a <i>akcentem</i> (63)	s důrazem na zájmeno
I have seen <i>specimens</i> of the inhabitants (36)	Já sama viděla několik <i>exemplářů</i> domorodců (64)	Jenže já několik z těch jejích obyvatelek viděla (47)
provided by the directors (37)	jež mi dali ředitelé drah k <i>dispozici</i> (64)	kteřé mi <i>poskytli</i> ředitelé různých společností (47)
Humanity (38)	Humanita (66)	Lidstvo (49)
theory (39)	theorie (67)	teorie (49)
with the <i>idea</i> (39)	s touto <i>ideou</i> (68)	s tou <i>myšlenkou</i> (50)
philosophy (39)	filosofie (68)	filosofie (50)
like a Bacchante (39)	jako <i>bacchantka</i> (68)	jako bakchantka (50)
improvisation (39)	improvisace (68)	improvizace (50)
wit (39)	intellektu (68)	důvtipu (50) / intelekt (83)
imagination (39)	fantasii (68)	fantazii (50)
<i>liveried in the costume</i> of the age, <i>reality</i> entered the room (39)	vstoupila do jídelny <i>skutečnost</i> , nonodobě <i>kostumovaná</i> (69)	do místnosti vstoupila <i>realita</i> v <i>livreji</i> své doby (50)
dreadfully <i>demoralizing</i> (39)	vše <i>demoralisující</i> (69)	příšerně nás kazíte (50)
a novel (40)	novellu (69)	román (51)
nervous staccato laugh (44)	smála se <i>nerovosně</i> (73)	nervózní staccatový smích (54)
illusions (43)	illuse (73)	iluze (54)
genius (45)	geniu (77)	geniální (57)
sensations (46)	sensaci (77)	prožitky (57)
diamond (46)	démant (78)	diamant (57)
labyrinth (46)	v <i>labyrintu</i> (78)	v <i>bludišti</i> (57)
lethargy (47)	lethargii (79)	otupělostí (58)
intellect (47)	intellektuelní (79)	intelektuální (58)
Cupids (47)	kupidové (79)	amorek (58)
orchestra (47)	orkestr (80)	orchestr (59)

with a strange touch of <i>pathos</i> (49)	patheticky (83)	se zvláštním náznakem <i>patosu</i> (61)
that he strongly recommended (49)	jejichž <i>qualitu</i> vychvaloval (84)	co mi vehementně doporučoval (62)
heroines (51)	heroiny (86)	hrdinky (63)
than an <i>individual</i> (51)	než <i>individuální</i> (86)	než jen jeden člověk (63)
poetry (52)	poesii (89)	poezii (65)
by <i>vivisecting</i> himself (53)	Začal <i>vivisekci</i> u sebe (90)	začal <i>vivisekcí</i> sebe sama (66)
ethical (54)	ethickou (92)	etický (67)
method (54)	metoda (92)	metoda (67)
at any scientific <i>analysis</i> of the passions (54)	k vědecké <i>analýze</i> vášní (92)	k jakékoli vědecké <i>analýze</i> (67)
tyrannized (54)	tyranisují (93)	trýzní (68)
Australia (63)	Australie (105)	Austrálie (76)
an <i>omnibus</i> (65)	do <i>omnibusu</i> (108)	na <i>omnibus</i> (79)
phrase (67)	frázi (111)	větu (81)
chef (71)	<i>chefa</i> kuchyně (116)	místní šéfkuchař (85)
lived without one [soul] (77)	<i>vegetují</i> bez ducha (122)	žijí bez duše (91)
She was a complete failure (79)	Bylo to úplné <i>fiasko</i> (125)	Vůbec se jí nedařilo (93)
The painted <i>scenes</i> were my world (81)	Malované <i>sceny</i> divadla byly mým světem (128)	Malované <i>kulisy</i> byly můj svět (95)
it would be <i>profanation</i> for me to play (81)	byla by to <i>profanace</i> mé bytosti (129)	bylo by ode mě <i>neuctivé</i> hrát (96)
Under the <i>portico</i> (83)	Pod <i>portálem</i> (133)	Pod <i>podloubím</i> (98)
screen (89)	paravent (140)	paraván (105)
pathetic (93)	pathetické (147)	jímavé (109)
one <i>season</i> (94)	celou <i>saisonu</i> (150)	celou <i>sezonu</i> (111)
We have <i>emancipated</i> them (95)	<i>Emancipovali</i> jsme je (152)	Dali jsme jim svobodu (113)
fragment (96)	fragment (153)	úryvek (113)
people who act lead the most commonplace lives (101)	Zpravidla žijí herci velmi <i>triviálně</i> (162)	lidé od divadla vedou ty nejobyčejnější životy (120)
martyrdom (101)	jako <i>gloriola</i> mučennická (162)	mučednické smrti (120)
Flemish (113)	flámský (180)	vlámská (133)
paraphrases (115)	parafrází (185)	parafrází (136)
ecstasies (116)	extase (186)	duchovní vyrtzení (137)
The mere <i>cadence</i> of the	souzvuk <i>sentencí</i> + <i>kadence vět</i>	<i>kadence vět</i> (137)

<i>sentences</i> (116)	(186)	
the subtle monotony of their music (116)	<i>rythmus</i> přednesu (186)	křehká monotónnost jejich melodie (137)
fashion (119)	Moda (190)	móda (140)
new <i>Hedonism</i> (120)	nový <i>Hedonismus</i> (192)	nový <i>hédonismus</i> (141)
materialistic (122)	materielnímu (195)	materialistickým (144)
balms (122)	balsamů (196)	balzámů (145)
monotonously (122)	monotonní (196)	monotónně (145)
cymophane (123)	cymofan (198)	cymofán (146)
<i>pistachio-coloured peridot</i> (123)	<i>peridot</i> barvy <i>pistacie</i> (198)	<i>pistáciově</i> zbarvený <i>olivín</i> (146)
topazes (123)	topasy (198)	topazy (146)
turquoise (123)	tyrkis (198)	tyrkys (146)
The King of <i>Ceilan</i> (124)	Král <i>ceylonský</i> (199)	<i>Cejlonský</i> král (147)
agate (124)	achat (199)	achát (147)
emblems (126)	emblemy (204)	motivy (151)
with <i>myriad</i> lives (128)	s <i>myriadami</i> životů (208), <i>miriadami</i> (232)	<i>nesčetných</i> životů (154)
in her <i>gauze</i> hood (129)	v <i>gázovém</i> čepci (209)	v <i>průsvitné</i> kápi (154)
<i>enamelled</i> collar (129)	<i>emailovaný</i> náhrdelník (209)	smaltovaný náhrdelník (154)
tiara (130)	tiaru (212)	tiára (156)
centaurs (130)	Centauři (213)	kentaury (157)
<i>Saracen</i> cards (131)	<i>saracenskými</i> kartami (213)	<i>saracenskými</i> kartami (157)
Renaissance (131)	Renaissance (214)	Renesance (157)
<i>conception</i> (131)	ideál (214)	představu (157)
Dutch (134)	hollandský (217)	holandský (169)
some siphons of soda-water (134)	syfony sodovky (217)	lahve se sodovkou (159)
satire (141)	satyra (228)	satira (167)
<i>madness</i> of murder (144)	vražedná <i>manie</i> (234)	<i>šílenství</i> vraždy (171)
He grew <i>nervous</i> (149)	Byl pojednou <i>nervosní</i> (241)	<i>Znervózněl</i> (176)
amateurs (150)	amateuři (242)	amatérů (177)
second (150)	sekundu (243)	vteřinu (177)
experiments (152)	experimenty (246)	pokusy (179)
with <i>asbestos</i> (154)	asbestem (250)	azbestem (182)
exquisitely dressed (159)	v nádherné <i>toiletě</i> (255)	dokonale oblečeného (186)
what Lord Henry used to describe (159)	které lord Henry <i>charakterisoval</i> (255)	jak říkával lord Henry (186)

mausoleum (159)	mausolea (256)	mauzoleu (186)
Here is a <i>sovereign</i> for you (166)	Zde máte <i>souvereigne</i> (268)	Tady máte <i>libru</i> (195)
theologians (172)	theologové (277)	jinými slovy
Brazilian (177)	brasílského (282)	brazílského (205)
appeal (182)	Apell (289)	Přitažlivost (210)
Sphinxes (182)	Sfinx (289)	Sfingy (210)
Romantic art begins with its <i>climax</i> (182)	Romantické umění počíná, kde je <i>klímax</i> (390)	Romantické umění začíná <i>vyvrcholením</i> (210)
It was my <i>debut</i> in life (188)	To bylo mým prvním <i>debutem</i> ve světě (301)	Tím jsem v životě začínala (218)
the night-express (189)	k nočnímu <i>expresnímu vlaku</i> (302)	na noční <i>rychlík</i> (219)
uncivilized (193)	necivilisování (306)	necivilizování (222)
Civilization (193)	Civilisace (306)	civilizovanosti (222)
One is by being <i>cultured</i> , the other by being <i>corrupt</i> (193)	Jednou je <i>kultura</i> , druhou <i>korupce</i> (306)	První je být <i>kultivovaný</i> , druhý být <i>zkažený</i> (222)
conductor (196)	konduktér (312)	průvodčí (226)
to Basil's best <i>period</i> (196)	k nejskvělejší <i>periodě</i> Basilově (313)	do Basilova nejlepšího <i>období</i> (227)
quite a <i>suggestion</i> (197)	cosi <i>suggestivního</i> (314)	moc dobrý námět k úvahám (228)
write it at <i>Majorca</i> (198)	na <i>Majorce</i> komponoval (316)	napsal Chopin na <i>Mallorce</i> (229)
moralize (199)	moralisovati (318)	moralizovat (230)
It is superbly sterile (199)	Je <i>suverenní</i> neplodností (319)	Je ohromně jalové (231)
purple (203)	purpurovou (323)	fialový (234)

11.3 Příloha č. 3 – zastaralé jazykové prostředky

VT	PV1	PV2	Výraz
branches (4)	větve (9)	větvoví (9)	kniž.
dim roar (4)	Dunivý <i>hluk</i> (10)	Tlumený <i>lomož</i> (9)	nefrekv.
she makes no row at all. I sometimes wish <i>she would</i> (6)	aby se <i>rozčilila</i> (14)	aby mi <i>spílala</i> (12)	kniž.
provided that it is quite incredible (7)	co se zdá víře nepodobno (15)	co je <i>sdostatek</i> neuvěřitelné (14)	zast. kniž.
opened his <i>cigarette-case</i> (16)	otevřel své <i>pouzdro na cigarety</i> (31)	otevřel <i>tabatěrku</i> (24)	kniž. (ČNK)

butler (35)	správce (61)	majordomus (45)	hist.
a most intelligent middle-aged mediocrity (36)	nanejvýš zajímavá prostřednost středních let (62)	povýtce průměrného muže středního věku	kniž.
he looked down the table (37)	podíval se na druhý konec tabule (65)	podíval se po stolovnicích (48)	kniž.
A blush (38)	Uzardění (67)	Uzardění (49)	kniž.
She tried to look picturesque (43)	Snažila se vždy, aby vyhlížela malebně (73)	Snažila se vypadat pitoreskně (54)	kniž.
myriads of people (46)	miliony obyvatelů (77)	myriádami lidí (57)	kniž.
ringlets (46)	kadeře (78)	pejzy (57)	kniž. (ČNK)
Upon my word (50)	Na mou věru (85)	Namoutě (62)	zast.
in its various crucible of pain and pleasure (53)	kouzelný kotel, v němž radost a bolest se míchají (90)	v jeho podivuhodném tyglíku bolesti a potěšení (66)	zast.
in an open carriage (64)	v otevřeném kočáře (106)	ve fiakru (77)	zast.
an omnibus (65)	do omnibusu (108)	na omnibus (79)	dř.
with the cabman (66)	s vozkou (111)	s drožkářem (81)	hist.
on a pedestal of gold (72)	na zlatý prestol (119)	na zlatý piedestal (87)	kniž.
You must follow us in a hansom (75)	Musíte jeti za námi sám (120)	Budete muset za námi bryčkou (89)	hist.
cab (75)	povoz (120)	drožka (89) / bryčkou (182)	hist.
discordant (77)	nepříjemné (121)	disonantní hlasy (90)	kniž.
A faint blush (78)	Jemná červeň (123)	lehký ruměnec (91)	kniž.
The girl grew white (82)	Dívka zbledla (131)	Dívka zesinala (97)	kniž.
She wept silently (83)	Plakala tiše (132)	Tiše lkala (98)	kniž.
said Lord Henry, gravely (92)	řekl lord Henry vážně (145)	pronesl lord Henry zasmušile (108)	kniž.
stout and tedious (94)	korpulentní a nudné (150)	tlusté nudné matrony (111)	zast.
misanthrope (102)	škarohlídem (163)	misanthropem (121)	kniž.
tapestry (113)	nástěnný koberec (180)	tapiserie (133)	dř.
a pretty professional invalid (114)	kteřá si hrála neustále nemocnou (183)	věčně churavé dámy (135)	kniž.
were passing in dumb show before him (115)	kolem něho se mihaly (185)	jako by před ním [...] defilovaly (136)	zast. kníž.
cane (120)	hůlka (191)	špacírkou (141)	zast.
hermin (120)	poustevníkovi (191)	eremitům (141)	kniž.

<i>vulgar</i> profligacy (120)	nízke prostopášnosti (192)	<i>ordinérní</i> marnotratnosti (142)	zast.
fantastic (121)	Fantastické (192)	fantaskních (142)	kniž.
a scarlet robe (124)	červený oblek (198)	šarlatový <i>háv</i> (147)	kniž.
a <i>jacket</i> of raised gold (124)	zlatem tkané <i>šaty</i> (200)	zlatem vykládaný <i>kabátec</i> (148)	zast.
Sometimes when he was down at... (127)	Když byl někdy venku (206)	Někdy když <i>dlel</i> (152)	kniž.
in the distant parts of Whitechapel (128)	v odlehlé části ve Whitechapele (207)	v nějaké <i>špěluňce</i> kdovíkde ve Whitechapele (152)	nefrekv.
gilt-edged <i>ruff</i> and wristbands (129)	s okružím zlatem lemovaným <i>na krku</i> i kolem rukou (209)	se zlatě obroubenými manžetami a <i>krejzlíkem</i> (154)	zast.
gilded <i>pomander</i> (131)	zlacenou koulí amborovou (214)	zlaceným <i>pomanderem</i> (157)	zast.
collar of his grey <i>ulster</i> (133)	límec šedého <i>převlečnicku</i> (215)	límeček šedého <i>ulstru</i> (158)	zast.
silver spirit-case stood (134)	podstavec na likéry (217)	likérník (159)	nefrekv.
chatter (136)	žvaní (221)	klevetí (162)	zast.
looking at the burning logs with their frostlike ashes and their throbbing cores of flame (138)	hledě neodvratně do hořící hranice dříví (224)	díval se na hořící polena <i>ojíněná</i> popelem a na pulsující jádra plamene (164)	kniž., nefrekv.
faded (140)	vybledlý (227)	omšelá (166)	kniž., nefrekv.
A mouse ran scuffling begin the wainscoting (140)	Myš se úzkostlivě mihla za dřevěným vykládáním (227)	Za dřevěným obložením se ozvalo <i>zašelestění</i> , jak tam přeběhla myš (166)	zast.
letters of bright <i>vermilion</i> (141)	jasně červeně napsáno (228)	světle <i>rumělkovými</i> písmeny (167)	nefr., přímý
leprosi of sin (142)	neřestmi hříchu (230)	lepra hříchu (169)	nefr., přímý
slippers (145)	trepkách (235)	trepkách (172)	zast.
about some new <i>liveries</i> (147)	o nových <i>stejnokrojích</i> (238)	o nových <i>livrejích</i> (174)	dř.
joviality (160)	zdvořilost (257)	žoviálnost (188)	kniž.
too far for me (166)	daleko (268)	štreka (195)	zast.
answered (166)	odpověděl (268)	uvolil se (195)	kniž.

From some of the <i>bars</i> (168)	Z některých <i>místností</i> (269)	Z některých <i>lokálů</i> (196)	kniž., nefrekv.
stuff (171)	opium (274)	kuřivo (200)	kniž., nefrekv.
or, if it lives at all (172)	nebo žije-li (277)	a <i>pakliže</i> přežije (202)	zast. kníž.
Is that <i>yours</i> (178) - odkaz v předešlé větě	Je to váš <i>vtip</i> (285)	Je to tvůj <i>bonmot</i> (207)	kniž.
groom (184)	kočimu (294)	podkonímu (214)	hist.
with a deep note of <i>pathos</i> in his voice (187)	v hlase jeho se jevílo hluboké pohnutí (299)	v hlase mu zazníval silný <i>patos</i> (217)	kniž.
farm-servants (191)	kočího (304)	čeledínů (221)	hist.
carter (194)	vozku (308)	vozku (223)	zast.
ploughman (194)	sedláka (308)	oráče (223)	zast.
She (199) – odkaz předtím	<i>tato část chybí</i>	Luna (230)	kniž.
the revivalist (199)	kazatel morálky (318)	obroditel (230)	kniž.
burden of his days (202)	tíži let (321)	<i>břímě</i> jeho dní (233)	kniž.
one of the <i>footmen</i> (205)	lokaje (326)	jednoho z <i>lokajů</i> (236)	zast.

11.4 Příloha č. 4 – srovnání VT1 a TV2

Př.	VT verze 1	VT verze 2
1	(...) a smile of pleasure passed across his face, and seemed about to linger there. (2)	(...) a smile of pleasure passed across his face, and seemed about to linger there. (4)
2	Lord Henry stretched his long legs out on the divan and shook with laughter. “Yes, I knew you would laugh; but it is quite true, all the same.” “Too much of yourself in it! (...) (3)	Lord Henry stretched himself out on the divan and laughed. “Yes, I knew you would; but it is quite true, all the same.” “Too much of yourself in it! (...) (5)
3	“Not at all,” answered Lord Henry, laying his hand upon his shoulder; “not at all, my dear Basil. (4)	“Not at all,” answered Lord Henry, “not at all, my dear Basil. (6)
4	“Being natural is simply a pose, and the most irritating pose I know,” cried Lord Henry, laughing; and the two young men went out into the garden together, and for a time they did not speak. (4)	“Being natural is simply a pose, and the most irritating pose I know,” cried Lord Henry, laughing; and the two young men went out into the garden together and ensconced themselves on a long bamboo seat that stood in the shade of a tall laurel bush. The sunlight slipped over

		the polished leaves. In the grass, white daisies were tremulous. (6)
5	“Well, this is incredible,” repeated Hallward, rather bitterly, --“incredible to me at times. I don’t know what it means. The story is simply this. Two months ago (...) (5)	“The story is simply this,” said the painter after some time. “Two months ago (...) (8)
6	You know yourself, Harry, how independent I am by nature. My father destined me for the army. I insisted on going to Oxford. Then he made me enter my name at the Middle Temple. Before I had eaten half a dozen dinners I gave up the Bar, and announced my intention of becoming a painter. I have always been my own master; (...) (5)	You know yourself, Harry, how independent I am by nature. I have always been my own master; (...) (8)
7	(...) Tell me more about Dorian Gray. How often do you see him?” “Every day. I couldn’t be happy if I didn’t see him every day. Of course sometimes it is only for a few minutes. But a few minutes with somebody one worships mean a great deal.” “But you don’t really worship him?” “I do.” “How extraordinary! (...) (7)	(...) Tell me more about Mr. Dorian Gray. How often do you see him?” “Every day. I couldn’t be happy if I didn’t see him every day. He is absolutely necessary to me.” “How extraordinary (...) (10)
8	(...) It is one of the best things I have ever done. And why is it so? Because, while I was painting it, Dorian Gray sat beside me.” (8)	(...) It is one of the best things I have ever done. And why is it so? Because, while I was painting it, Dorian Gray sat beside me. Some subtle influence passed from him to me, and for the first time in my life I saw in the plain woodland the wonder I had always looked for and always missed.” (11)
9	The painter considered for a few moments. (8)	Hallward considered for a few moments. (12)
10	Don’t take away from me the one person that makes life absolutely lovely to me, and that gives to my art whatever wonder or charm it possesses. (10)	Don’t take away from me the one person who gives to my art whatever it possesses: my life as an artist depends on him. (14)